

«نه‌خشه‌پێی لاوان»

وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوان

هه‌موار کردنی سیاسه‌ت و پلانی کار
پێشنیاز بۆ حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان

په‌سه‌ندکراوی کۆنفرانسی وه‌رزش و لاوان
هه‌ولێر 2008/5/16-15

خوینەری هیژا!

وەزارەتی وەرزش و لاوان بۆ یەکەم جار لە 7-5-2006 لە حکومەتی هەریمی کوردستاندا هاتە ئافراندن. ئەم وەزارەتە زادەیی ویست و کۆششی چەندین پێکخراوی جۆراوجۆری لاوان و وەرزش بوو.

وەک کوردیکی دیاسپۆرا (هەندەران) دەموویست ئەزموونیکێ نوێ بەینمە بواری وەرزش و لاوانەوه. کاریک بکەم هەم پیشەیی (پروڤیشیۆنال / حیرفەیی) بێ هەم سەلمێندراو لە لایەن پێکخراوەکانی وەرزش و لاوان. ئەم ویستەیی ئێمە لەو هەلومەرجەیی لە ئارادابوو کاریکی ئاسان نەبوو.

بە توانایەکی یەكجار سنووردەرەوه، ژمارەیهکی کەمی کارمەند و ئابوورییهکی بەرتهسکەوه شەومان تێهەلکیشی پۆژ دەکرد و بیوچان هەولمان دەدا. هۆکاری سنوورداری و کەمسامانی زۆربوون، لێرهەدا جێی باسیان ناییتەوه. نێزیکەیی سێ مانگ پاش دامەزران، لە 12-8-2006 سالپۆژی جیهانیی لاواندا پلانی وەزارت لە هەردوو بواری وەرزش و لاواندا لە پێی میدیاوه راگەیهندرا.

بە گەرمی سوپاسی پێژدار نیچیرقان بارزانی سەرەکوەزیران دەکەم کە لەم کارەدا پشتیوانم بووه. جگە لە پشتیوانیی سەرەکوەزیران، دەستەیهک ژن و پیاوی تێکنۆکراتی، لە پرووی حزبییهوه بێلایەنی، وردهکاری کوردی بەتایبەتی سوید هاوکارم بوون. لێرهەدا دەرڤەتە سوپاسیکی تایبەت ئاراستەیی ئەو کوردە توانا و دڵسۆزانە بکەم. هەر لە سەرەتای کاروانەوه، پۆلی هەرە چالاکی ئەوان نەبا مەملانی لە گەڵ ئەو هەموو کۆسپانەدا دژوار دەهات. پۆژانە لە سپێدەیهکی زوووه هەتا شەو پیر دەبوو، تەنانەت پۆژانی پشوو، بێ گازەندە کاریان دەکرد. ئەرکیکی میژووکردمان گرتە ئەستۆ و دڵگەرمانە کەوتینە پێ. دەمانزانی و ئیستاش دەزانین کە وێنا و پلانی کاری ئێمە دەبێتە پێنوێنیکێ گەش بەرهو پیشەپۆژیکێ گەش بۆ هەردوو بواری وەرزش و لاوانی کوردستان. لە پۆژنامەیی ناوداری Christian Science Monitor دا

گوتومه: ئاسان نښه ډاکه‌وت (واقع) ځکی تاریکی وه‌لایک بگوریت تازه خه‌ریکه له ویرانه شه‌ری چه‌ندین ساله‌وه ده‌بووژیتته‌وه. له‌و وه‌لاته‌دا بزافیک هان بده‌یت لاوان تیدا باسه‌واد، دلگه‌رم، داهیتنه‌ر، یه‌کسان و نازوښ. بروانه دیداری 2008-4-29¹

ره‌خنه له‌ خوږم و له‌ وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوان ده‌گیرا، ده‌یان گوت: «ته‌مانه بیتاگان، نامون، پیرن و ډاکه‌وتنه‌بین (ناوقیعی) ن». «ته‌مه وه‌زاره‌تیکی سویدیه» و هتد. به‌داخه‌وه ره‌خنه و ده‌سته‌واژه‌ی له‌و بابه‌ته زاده‌ی پیشداوه‌ری و ثاره‌زووی که‌سه‌کی بوون نه‌ک هه‌لسه‌نگاندن و به‌دواداچوونی ره‌خنه‌گرانه.

ئیس‌ته‌ش له‌ سه‌روبه‌ندی ری‌کخستنه‌وه‌ی وه‌زاره‌ته‌کانی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستاندا باش ده‌بوو گه‌ر ده‌رباره‌ی وه‌رزش و لاوانی کوردستان راویژیک به‌ وه‌زارت بکرایه و سوودیک له‌ ته‌زموونی ته‌م دوو ساله‌ی وه‌رگیرابا.

ته‌رکی سه‌ره‌کیی وه‌زیر له‌ سیسته‌می دیموکراتیدا دارش‌تنی سیاسه‌ته، پیشنیاز کردنی بودجه‌یه و پاشان به‌دواداچوونی پیاده کردنی ته‌و سیاسه‌ته‌یه. ئیمه‌ هاوینی 2006 سیاسه‌تمان دارش‌ت، 23 ئاپریلی 2008 پاش چه‌ندین هه‌فته کاری چوست و چر ته‌و سیاسه‌ته‌مان ده‌وله‌مه‌ند کرد و له‌ ری‌ی میدیاوه وه‌ک پیشنیاز خستمانه به‌ر ده‌ست وه‌لایان. به‌م کاره، وه‌زاره‌ت نه‌ری‌تیکی هاوچه‌رخي دیموکراتیکی هینایه کایه‌وه بو‌ ئافران‌دنی سیاسه‌تیکی گه‌لیر له‌م دوو بواره هه‌ره گرنگه‌دا. له‌وه‌ش بترای‌ت و هه‌ر به‌ مه‌به‌ستی فره‌واندنی به‌شداربوونی نوینه‌رانی وه‌رزش و لاوان له‌ دارش‌تنی ته‌م سیاسه‌ته‌دا، وه‌زاره‌ت کونفرانسیکی دوو روژی 15-2008/5/16 له‌ هه‌ولیري پایته‌خت بو‌ ته‌م باسه‌ گرت. ته‌وه‌ندی من بزانه ته‌م کاره‌ی وه‌زاره‌ت، شیوازیکی نوییه له‌ روژه‌له‌لاتی نیوه‌راستدا و وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوان به‌م به‌شداربوونه دیموکراتییه شانازه. سیاسه‌تناسیکی ئاکادیمی ئامریکایی روژی 18-5-2008 ده‌رباره‌ی ته‌م هه‌نگاوه‌ی ئیمه‌ گوتی پیاده کردنی ته‌م شیوازه دیموکراتییه‌ی وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوان ته‌نانه‌ت له‌ شاریکی وه‌ک نیو یورکدا ئاسان نییه.

¹ <http://www.csmonitor.com/2008/0429/p01s02-wome.html>

دەرئەنجامی کۆنفرانسی دوو رۆژەمان بە بەشداریی لایەن و رێکخراوی پەيوەندیدار پێشانی دا وەزارەت وەرزەش و لاوان بە میتودی Logical Framework Approach – LFA 100% کێشە سەرەکیەکانی دیاری کردوو و پێشنیازی نێزیکە 75% چارەسەری ئەو کێشانە ی ڕوون کردۆتەو. دید و سەرنجی کەسان، لایەن و رێکخراوەکانی پەيوەندیداری ئەو دوو بوارە گەرنگە نێزیکە 25% چارەسەرەکانی پەر کردەو.

ئەم شروۆفەکارییە پێشانی دا وەزارەت بە کوردستان و کێشەکانی «نامۆ» نییە، پێشانی دا کوردستان چەند بەهرەمەند دەبێت بە سوود وەرگرتن لە توانای هەمە بوارى و هەمەجۆرى هەندەرانى خۆى. لە خۆرا نییە سەرەکۆەزیران جەخت لەسەر ئەم سیاسەتە دەکات. ئەزموونى وەلاتانى دیکەش بە ڕوونى پێشانی داوێ کە هاوئاھەنگی نیوان توانای دیاسپورا و بەهرەى نیووخۆ باشتەری بەرهەمی دەبێ و تاکە وزەى کاریگەرە بۆ دەربازبوونى کوردستان لەم مەودای پاششەرە.

ئەم دۆکیومێنتە ئەنجامی کاریکی دیمۆکراتییانە و پێمان وایە دەهێتیت ئەو ئەرك و کاتە پێویستەى بۆ تەرخان بکەیت کە شایەنى وەرزەشوان و لاوی کوردستانە. فەرھەنگخانەکان شیوازیکی کاری نوێ دڵخواز (خۆبەخش) ی هێناوێتە کایەوێ تێیدا لاوی خاوەن پاشخانى فەرھەنگی، ئابووری و ساخلەمیی هەمەجۆر، ریشالی میلیلی و دینی هەمەپەنگ ڕووەو ئامانجەکانی هەزارەى سییەم MDG ی UN ڕی دەکەن.

دووبارەى سوپاسی گەرمم بۆ هەموو ئەو دۆستانەى هاوکاروان بوون. هەموو ئەو هاوکارانەى لە نیو وەزارەتدا کاریان بۆ گەش کردنەوێ وێتەى وەزارەت کردوو. سوپاسی ئەندامانى «کۆمیتەى هاوبەشى لاوان» دەکەم، بە تایبەتى ئەوانەى بەردەوام دڵگەرم و کارامە ڕووەو ئامانجی هاوکۆى حکومەتى هەریمی کوردستان کردوو. سوپاسی یەک بە یەکی نوێنەرانی هەموو ئەو رێکخراوانە دەکەم لەو دوو رۆژەى کۆنفراسدا بەشداریبون، نەخشەری وەزارەتیان بە تێبینی گەرنگی خۆیان دەولەمەندتر کرد و بەوێش بناخەى دیمۆکراتییانەى ئەم کارە پتەوتر بوو.

حکومەتی هەریمی کوردستان دەبی شاناز بیت بهووی وهزارەتی وەرزش و لاوان جیپی بهیاننامەی کابینەی پینجەمی 2006/5/7 ی سەرەکوەزیران هەلّ دەگرێتەوه. راستاندن (تەحقیق) ی ئەم پلانه بڵندنۆر و نیگافرهوانە ی وهزارەت پیویستی به کات، توانا و پشتیوانیی سیاسی هەیه. ئیمه به شیوازیکی بهرپرسانه بناخه ی کاریکمان بۆ ئەم دوو بوراه گرنگه دارشتوو بهردهوامیی تیدا رهنگریژ بیت. لهوهش بترازیّت، پيشانمان داوه چۆن LFA وهک ئامرازیکی شروقه کاری له بواری کیشهداری جوراوجوردا له ئاستی ورد و درشتدا دهخریته کار. ئەمانه کاری گرنگن بۆ کهسانی سبهی جیگهمان دهگرن، بریا زوو تر پلانی وهها ههبا ئەوسا منیش له سهرهتای کارهوه لێ سوودمه‌ند ده‌بووم. هه‌یه ده‌پرسی: که ده‌زانن وه‌زاره‌ت نامینیت بۆ وه‌ها خۆتانی بۆ ماندوو ده‌که‌ن؟ ئیمه ده‌زانین که دۆزی لاوان و دۆزی وەرزش دوو باسی هه‌ره گرنگی سه‌رامه‌دی کوردستانن و شایه‌نی ئه‌رکی سه‌خت و به‌رده‌وامن.

ته‌ها به‌رواری - وه‌زیری وەرزش و لاوان
گولانی 2008

وہزارەتی وەرزش و لاوان لە «نەخشەپېڭى وەرزش» و «نەخشەپېڭى لاوان» دا ئەزموونی ئەم دوو سالی رابوردووی خۆی بەسەر دەکاتەو، سیاسەت و پلانی کار هەموار دەکات و بە پیشنیاز دەیاتە بەردەست حکومەتی هەریمی کوردستان.

وہزارەت، پاش کۆ کردنەوہی ہزر و ئەزموونی ئەم دوو سالی و دارشتنەوہیان لە دووتوی نەخشەپېڭا، بە مەبەستی پیک هینانی رایەکی ھاوکۆ دەربارەیی سیاسەت و کاری پیشەپېڭا، نەخشەپېڭی خۆی خستە بەر دەست میدیا، هەموو لایەنیک پەیوەندیدار و ہەرہوہا رای گشتی بۆ راویژ و کۆ کردنەوہی دید و سەرنجی ہەموان. ئەوجا لە کۆنفرانسیکی دوو رۆژیدا 2008/5/16-15 لە شاری ہەولیر ئەو دوو نەخشەپېڭا تەوتوی کران. رۆژی یەکەم بۆ وەرزش و رۆژی دووم بۆ لاوان.

لەو کۆنفرانسەدا خالەکانی ئەم دوو نەخشەپېڭا و دید و سەرنجی پەشداربوان پاش راویژ و گفتوگۆ خزانە دەنگ دانەوہ. ئەوہی بە زۆرینەیی دەنگ سەلمیندار و لە نەخشەپېڭا جیی گرت. گۆرانکاری و خالی نوێ بە رەنگی سوور تۆمار کران بۆ پیشان دانی بەرہەمی کۆنفرانسەکە لە گۆرانکاری و دەولەمەند کردنی نەخشەپېڭی وەرہەتدا. رێژەیی خالی نوێی نیو ہەردوو دۆکیومینتەکە تیکرا بە نیزیکی 25% مەزەندە دەکریت. جگە لەوہش داواکرا لیژنەیک پیک ییت بۆ کار لەسەر تەوہری میدیا و ہەرہوہا پەیوەندیی نیوان لاو و دەسەلات.

نەخشەپېڭی پاش کۆنفرانس دەبیتە دۆکیومینتیک گەلیر Public Document و وەک پیشنیاز دەدریتە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و گەر لەوئ سەلمیندارا ئەوسا بە سیاسەتیک گەلیر Public Policy دادەنری و پەیرەوی کردنی دەبیتە ئەرکیکی میلی.

لەم کۆنفرانسەدا بریار درا لیژنەیک بەدواداچوون پیک ییت بۆ بەسەر کردنەوہی رەوتی کار لەسەر ئەم نەخشەپېڭا.

ليستی بەشداربوان لەم نەخشەپۈتۈپدا

ئاوی رېڭخراوەکانی بەشدار لە تاووتووی ئەم نەخشەپۈتۈپدا، چ بە ناردنی تېپینی يیت چ بە ئامادەبوون لە کۆنفرانسی وەرزش و لائواندا، هەولير
2008/5/16-15

- 1- بزاقی خویندکاران و لائوانی کوردستان
- 2- بزووتنەوہی خویندکارانی سۆشیالستی ديموکراتی کوردستان
- 3- پيشەنگی خویندکاران و لائوانی ديموکراتی کوردستان
- 4- سەنتەری پەرەپیدانی لائوان
- 5- سەنتەری خاتوو زین
- 6- کۆمەڵەي خویندکارانی کوردستان
- 7- کۆمیتەي ھاوبەشی لائوان
- 8- مەکتەبی رېڭخراوە ديموکراتیەکان
- 9- رابوونی خویندکاران و لائوانی کوردستان
- 10- رېڭخراوی IKNN
- 11- رېڭخراوی ئازادی لائوانی کوردستان
- 12- رېڭخراوی پاو
- 13- رېڭخراوی رۆشنییری و قوتابیان و لائوانی تورکمان
- 14- رېڭخراوی قوتابیانی کوردستان
- 15- رېڭخراوی گەشەپیدانی قوتابیان

- 16- رێکخراوی لاوانی کوردستان
- 17- رێکخراوی مافی مرۆڤ
- 18- رێکخراوی نیرۆژ
- 19- رێکخراوی ڕوناھی
- 20- یه‌کێتی خۆبێدکارانی پارێزگاران کوردستان
- 21- یه‌کێتی خۆبێدەقانی نه‌ته‌وه‌ی کوردستان
- 22- یه‌کێتی قوتابیان و لاوانی کلد و ئاشور
- 23- یه‌کێتی قوتابیانی کوردستان
- 24- یه‌کێتی گشتی قوتابیان
- 25- یه‌کێتی لاوانی دیموکراتی کوردستان
- 26- به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تییه‌کانی وه‌رزش و لاوان
- 27- فه‌رهبه‌نگخانه‌کانی وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوان
- 28- رێکخراوی کۆمه‌ک

ناوه پړوک

- (1) پاشخان
- (2) کیشه ی سهره کی لاوان
- 1- بیکاری و هه ژاری،
- 2- کزی فیډکاری،
- 3- کوچی ناقانوونی،
- 4- نیشته جیبوون،
- 5- به شداری و کزی دیمو کراسی
- (3) دره ختی کیشه: هوکار و دهرئه نجام
- (4) وینای وه زارعت
- (5) ئامانجی نیژیکی وه زارعت
- (6) دهستکه وتی پلانی کار
- (7) پلانی کاری پیشه پړوژ / ئامراز و چالاکی
- (8) پاشکو
- کورته باسیک LFA
- پینج هه نځاوی پړوژه کاری
- پرسیار و وه لام دهرباره ی نه خشه پړی لاوان NL
- فهره ه نځوک

(1) پاشخان

حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان له‌ کابینه‌ی پینجه‌مدا وه‌زاره‌تی وه‌رزش و لاوانی له‌ 2006/5/7 دامه‌زراند. مه‌به‌ست له‌م هه‌نگاوه‌ جه‌خت کردن بوو له‌سه‌ر هه‌ردوو بواری وه‌رزش و لاوانی کوردستان.

نێزیکه‌ی دوو ساڵه‌ وه‌زاره‌ت کار له‌م دوو بواره‌دا ده‌کات و به‌وه‌ش ئه‌زموونیکی وه‌های په‌یدا کردووه‌ بێته‌ که‌ره‌سته‌ی به‌دواداچوونی کاری رابورده‌ و هه‌روه‌ها رێتویتیک بو‌ دارشتنی پلانی پێشه‌رۆژ. له‌م نووسیاره‌دا بواری وه‌ها به‌سه‌ر ده‌کرێته‌ که‌ راسته‌ بواری لاوان و وه‌رزش ده‌گرێته‌وه‌ به‌لام لایه‌نی په‌یوه‌ندیداری دیکه‌شی هه‌یه‌، بو‌ نمونه‌ پارێزگاكان، وه‌زاره‌تی شاره‌وانی، رۆشنایی، په‌روه‌رده‌ و خوێندنی بالا و ... هتد، له‌به‌ر ئه‌وه‌ ئه‌م دۆکیومینته‌ ئاراسته‌ی هه‌موو لایه‌نیکی کوردستان ده‌کریت و به‌تایبه‌تی ئه‌و لایه‌نه‌ په‌یوه‌ندیدارانه‌ له‌ رێی «کۆمیته‌ی هاوبه‌شی لاوان»² ه‌وه‌ به‌شداری ئه‌م پرۆسه‌یه‌ ده‌بن.

وێنای وه‌زارتی وه‌رزش و لاوان سه‌رچاوه‌ له‌ ئامانجه‌کانی هه‌زاره‌ی سییه‌م MDG³ ی UN ده‌گرێ. ئامانجه‌کانی هه‌زاره‌ی سییه‌م بریتین له‌:

- 1- بنه‌بر کردنی هه‌زاری سه‌خت و برستی
- 2- گه‌یشتن به‌ ئاستیکی فێرکاریی بنه‌ره‌تی جیهانی
- 3- هاندانی یه‌کسانی زیانه‌ند و راهێزانی خانمان
- 4- که‌م کردنه‌وه‌ی مه‌رگی زارۆکان
- 5- چاکسازی ته‌ندروستی دایاکایه‌تی

² - «کۆمیته‌ی هاوبه‌شی لاوان» به‌ فرمانی ژماره‌ 14090 ی سه‌رۆکایه‌تی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران له‌ 13-12-2006 دا، بۆ هاوئاهاه‌نگی کاری بواری لاوان له‌ نێو وه‌زاره‌ته‌کانی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستاندا، ها‌ته‌ دامه‌زراندن.

³ - بۆ زانیاری زیاتر بپه‌وانه <http://www.undp.org/mdg/basics.shtml>

6- رې گرتن لە بۆلۈمۈنەۋەي ئايدز / ھېف HIV/AIDS، مەلاريا و نەخۇشېي دېكە.

7- دەستەبەر كوردنى فراژووتىكى جىگىرى ژىنگە پارىز.

8- پەرە دان بە ھاۋكارىيەكى جىھانىي روۋو گەشە كوردن.

سىياسەتى ھۆكۈمەتى ھەرىمى كوردستان لە گەل ئەو ھەشت ئامانجەي ھەزارەي سىيەمدا كۆكە بۆيە وىتاكاني ھەزارەتېش ئەو ئاراستانە دەگرەنە بەر. ھەموو كار، بەرنامە و پروژەيەكى ھەزارەت دەبى بە فېلتەرى ئەو ھەشت ئامانجەدا رەت بېت بەر لە سەلماندنى.

لەم دۆكيومېنتەدا مېتودى Logical Framework Approach - LFA مان بە كار ھېناۋە بۆ شروڤە كوردنى بارودۇخى ئەمرو و ديارى كوردنى رېنگەي كار. بۆ روون كوردنەۋە و سوودى گشتى، لە كۆتاي ئەم دۆكيومېنتەدا، كورتەباسىكى مېتودى LFA، پروژەكارىي و ھەروەھا فەرھەنگۆكىك بۆ روون كوردنەۋەي زاراۋەكاني ئەم تېكستە، كراونەتە پاشكۆ.

بە پىي مېتودى LFA كېشەكان شروڤە كراون. پاش ديارى كوردنى وىتاي دوورەدەستى ھەزارەت و ئامانجى نىزىكى كار، بەشى ئامراز و چالاكىي ھەر كېشەيەك لەژىر سەردىرى « پلانى كارى پېشەروژ / ئامراز و چالاكى » دا روون كراونەتەۋە. ئەم پلانى كارە بەردەوامى و گەشە كوردنى پلانى سالى 2006 ى ھەزارەتە.

بۆ زانىارىي زياتر دەربارى ھەزارەت ۋەرزىش و لائوان سەيرى سايى ھەزارەت بکەن: www.mosy-krq.org

2) كېڭەش سەھىپە لائىھە

1- بىناكارى ۋە ھەزارى

ۋەزارەتتىكى كار ۋە كاروبارى كۆمەلەشتە بىناكارى ۋە ھەزارى لائىھە. ئەم شەرتلىك كارىيە ئىمە تەنھا بۇ ھاۋكارىيە ۋە لائىھە سەھىپە كارى «كۆمەلەشتە ھاۋەشى لائىھە» دا دېتە بەرباس.

2- كۆچى ئاقانۋونى

3- كۆچى ئاستى فېركارى

ۋەزارەتتىكى پەرۋەردە ۋە ھەروھە ۋەزارەتتىكى خوتىندى بۇلا ۋە تۈزىنەۋە زانستى بەربىسايەتتىكى ئەم بۇارە دەگرە ئەستۇ. ئەم شەرتلىك كارىيە ئىمە تەنھا بۇ ھاۋكارىيە ۋە لائىھە سەھىپە كارى «كۆمەلەشتە ھاۋەشى لائىھە» دا دېتە بەرباس.

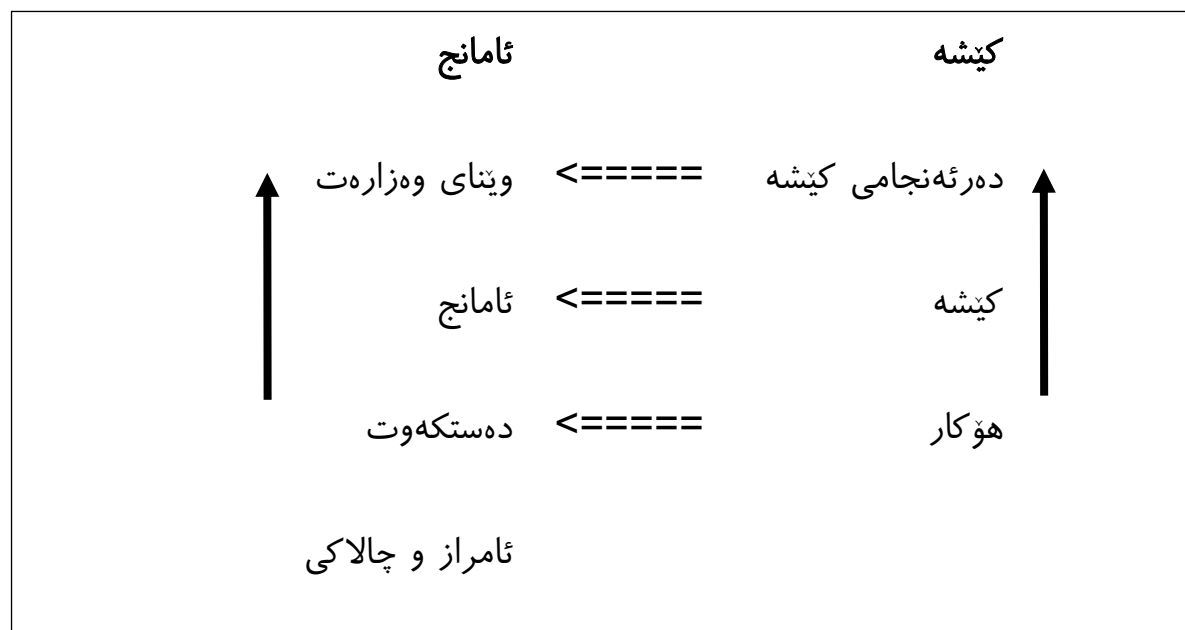
4- كېڭەش نىشتە جېيۋون

ۋەزارەتتىكى شەرەۋانى ۋە پارىزگاكان بەربىسى ئاۋەدان كۆرەنەۋە ۋە بىناسازىن. ئەم شەرتلىك كارىيە ئىمە تەنھا بۇ ھاۋكارىيە ۋە لائىھە سەھىپە كارى «كۆمەلەشتە ھاۋەشى لائىھە» دا دېتە بەرباس.

5- كېڭەش بەشدارى / كۆچى دېمۇكراسى

3) درهختی کیشه: ھۆکار و دەرئەنجام

ھەر «کیشه» یە ک «ھۆکار» و «دەرئەنجام» ی ھەبە. بەرانبەر کیشه «ئامانج» ی نێزیکە دەست رادەوھستیت، بەرانبەر دەرئەنجامی کیشه «وینا» ی بەرزى وەزارەت، کە دەکاتەوھ ئامانجی دوورە دەست خویا دەبێت. ئەو جا «دەستکەوت» ڕووبە ڕووی ھۆکاری کیشه دەبێتەوھ. دەستکەوت پێویستی بە زنجیرە یە ک «چالاکی و ئامراز» ھەبە کە دەبنە وردە کاریی بۆ چارەسەری کیشه کە و گەشتن بە ئامانجی دیاریکراو. ئەم شێوازی کارە لە LFA دا پێی دەگوترێ شروۆفە ی درهختی کیشه و بەسەر ھەر یە ک لەو کیشانە ی باسکران، پیادە کراوھ.

كىتەپ: بىكارى و ھەزارى

دەرتەنجام

- 1- بىسەۋادى و كەمزانى
- 2- گۆشەگىرى و پەراۋىز كەۋتن
- 3- ناكامى و بىئومىدى
- 4- تۆران و روو كىردنە بىرور و گروپى پەرىگىر
- 5- كۆچ
- 6- تاۋانكارى
- 7- ئالوۋدەپى
- 8- دەردەدارى و گىرتارى
- 9- مەشەخۇرى
- 10- سەركىزى و بىبەھرى

ھۆكار

- 1- لاۋازى سىستەمى فېركارى
- a. بەرپۆھەردى ناۋەندگىر (مەركەزى) بەرپۆھەر و مامۇستاي فېرگە گۆچ دەكات
- b. كىزى تواناي مامۇستايان
- c. نالەبارى ژىنگە فېرگە
- d. شىۋازى ۋانەگوتنەۋە «مامۇستاي گوتارىيىز – فېرخۋازى بىسەر»

e. نه بوون یان که میی یان کونی که رهسته ی خویندن

- 2 لاوازی سیسته می کار و بازار ی کار
- 3 زوری بیکاری شاره / زوری فرمانبه رانی حکومتی
- 4 کزی کومه لگه ی مه دهنی
- 5 کزی رولی میدیا
- a. کزی توانای میدیا کاران
- b. پاون کردنی زانیاری و بهرته سکیی نازادیی دهر برین
- 6 نه بوونی داتای پیویست
- 7 کزی هاوئا هه نگیی ده زگه کانی حکومت لهو بواره دا
- 8 **پاوانخوازی و** دهست تیوه ردانی حیزی له ورده کاریی گوزهراندا

کیشه کزیی ئاستی فیږکاری

دهرته انجام

- 1- هه ژاری
- 2- بیځاری
- 3- دهردهاری
- 4- پهراویز کهوتن
- 5- که مزانی
- 6- کزیی فرههنگی
- 7- خه مساردی له ئاست ژینگه دا
- 8- خه مساردی له ئاست مافدا
- 9- نایه کسانى
- 10- بیدادی

هۆکار

1- لاوازیی سیسته می فیږکاری

- a. بیدهسه لاتی فیږگه له سیسته میځی کارگیږی ناوه ندگیر (سه نترالیست / مهر که زی) انه دا
- b. بیدهسه لاتی ماموستا
- c. بیدهسه لاتی به ریوه بهر
- d. که مزانی کارمه ندان

- e. که مزانی چاودیران
- f. لاوازی ئاستی زانستی ماموستا
- g. لاوازی که رهسته ی خویندن
- h. نه بوونی گه شتی زانستی
- i. نه بوونی دهره تی پراکتیک له دهره وهی فیږگه وهک به شپک له بهرنامه ی خویندن
- j. نه بوونی چالاکیی شادیبه خش
- k. لاوازی وهرزش
- l. نه بوونی پلانی کاری ماموستا
- m. نه بوونی کارمندی پیتوین
- n. نه بوونی په رستاری فیږگه
- o. نه بوونی نه زموونگه
- p. کزیی بهرنامه ی خویندن

2- که می ژماره ی قوتابخانه

3- ناله باری ژینگه ی فیږگه

- a. نه بوونی کتبخانه ی فیږگه
- b. نه بوونی خوراک،
- c. که می و ناله باری ده ستشوری
- d. ناله باری کورسی و میز

e. نەبوونى جوانكارى لە فېرگەدا

4- نالەبارىي ژىنگەي پۇل: سارد و گەرمى ژوور، پەنجەرەي شكاو، پىسى و نارېكى ... ەتد.

5- ھۆكارى جفاكى

a. ھەژارى و نەبوونى تۆپى دەستەبەرى جفاكى

b. دابرانى پېشوەخت لە خویندن - بە تايبەتى كچان

c. لاوازي ئەنجومەنى خویندكاران

d. لاوازي رۆلى خېزان لە بواری فېركارىدا

6- بېسەوادى و خەمساردىي دايكوباوكان

7- كەمى و لاوازي فېرگەي پېشەيى لە ئاستى ئامادەييدا

كىشە: كۆچى ئاقانۇنى

دەرئەنجام

- 1- مەترىسى پۈتۈن كۆچ بۇ كەسى كۆچبەر
- 2- زىيانى ئابوورى بۇ كۆچبەر و خىزانى كۆچبەر
- 3- نىگەرانىي خىزم و دۆستان
- 4- پىسكى وەرئەگرتنى مافى پەنابەرى لە ھەندەران
- 5- دابران و گۆشەگىرى لە ھەندەران

ھۆكار

- 1- كزىي ئازادىي تاك
- 2- تۆران و ئاومىدى
- 3- نەدارى
- 4- ئاارامىي ئابوورى
- 5- ئاارامىي سىياسى
- 6- خويئندى
- 7- كونچكاو / دونىابىنىن
- 8- بىكارى
- 9- مووچەي كەم
- 10- نەخۆشى و گەران بەدواي چارەسەردا

- 11- رۇلى نىگەتېقى مېدىا
- 12- نەبوونى رېگەى قانئوونى سەفەر
- 13- فەرھەنگى دوايشەر
- 14- نەگەيشتن بە ويست و ئاوات
- 15- گرنگى نەدان بە لائوان لە سەرجهم بواره كاندا
- 16- تەندوتىزى و تىرۇر لە ناوچەى جۇراوجۇر بۇ نمونە كەرکووک
- 17- نەبوونى پروژەى ستراتىزى بۇ لائوان
- 18- بېدادىي جفاكى

کیشه ی نیشته جیبوون

دهرته نجام

- 1- کزی سهنگ و پړلی تاک
- 2- بهرته سکیی ئازادیی لاو له خیزانی هاوخانه دا
- 3- پیبندبوونی لاو به ویست و خواستی کهسانی دیکه ی هاوخانه
- 4- کیشه ی جفاکیی همه جوړ زاده ی پیکه وه ژیانی خیزانی گه وره یه له خانووی بچووکدا
- 5- بهرته سکیی دهره تی خویندن و خویندنه وه
- 6- بهرته سکیی دهره تی هاوسه ری
- 7- کزیی توانای له خو پرادیتن
- 8- کزیی ویران به گوزهرانی ته نیایی
- 9- کۆچی ناقانوونی
- 10- برهرمهینانی کهسی به کاربه ر
- 11- بهرته سکی دهره تی خوشگوزهرانیی تاک
- 12- تیکچوونی هاوسه نگیی زایه ند (که مېوونه وه ی کوړ له چاو خانماندا)
- 13- زیانی گشتی له کوردستان به هو ی پړیشتنی لاوانی چالاک

ھۆكار

- 1- نزمىي پىشەمىي ئەم كىشەيە
- 2- كزىي بارى ئابوورى
- 3- نىگاتەسكىي دەسەلات لەم بوارەدا
- 4- نىگالىلى جقات دەربارەي جودابوونەوہى لاوان لە خىزان
- 5- كەمشارەزايى لە دۆزىنەوہى چارەسەرى ھەمواردا
- 6- گەندەلى بە شىوہىەكى ھەمەكى
- 7- كۆچى لادى بۆ شار
- 8- فرەوانبوونى ئاسۆيى شار
- 9- نەبوونى پلانى وەرگرتنى پەنابەر
- 10- زۆرىي ئۆفيسى دامەزراوہكان
- 11- نەبوونى پلان لە دابەش كردنى زەوى

كىشەى بەشدارى / كزىى دىمۆكراسى

دەرئەنجام

- 1- كزىى سەنگ و پۇلى تاك
- 2- تۆران و نامۇبوون
- 3- كۆچى ناقانوونى
- 4- ھۆگرىى بىروراي نادىمۆكراتى
- 5- ھۆگرىى سازمانگەلى دژ بە كوردستان

ھۆكار

- 1- كزىى فەرھەنگى دىمۆكراسى
- 2- كزىى تواناي فەرھەنگىى لاوان
- 3- نىگاتەسكىى دەسەلات لەم بواردەدا
- 4- نىگاتەسكىى جقات دەربارەى تواناي لاوان
- 5- كەمشارەزايى دەربارەى سوودى كۆمەلگەى مەدەنى
- 6- بىدادى / نايەكسانىى جفاكى
- 7- **پاوانخوازى و دەست تىوہردانى حىزبى**

4) ویتای وهزارهت به رانبهر ههر کیښه یه ک

- 1- بیکاری و هه ژاری: جقاتیک لاوان تیدا خاوهن کار و خاوهن دهرامه تی خویان بن.
- 2- فیرکاری: جقاتیک لاوان تیدا باسه واد و بافه رهنگ بن.
- 3- کوچی ناقانوونی: جقاتیک تیدا نازادیی سه فیر تیدا دابین بیت.
- 4- نیسته جیبوون: جقاتیک دهر فیه تی نیسته جیبوونی بو لاوان بره خسینیت.
- 5- کزی به شداری / کزی دیمو کراسی: جقاتیک لاو تیدا به شدار و خاوهن بریار بیت.

ویتای وهزارهتی وهرزش و لاوان / بواری لاوان به گشتی

ویتای دووره دهستی وهزارهت له بواری لاواندا ثا فراندنی جقاتیکه لاوان تیدا:

- 1- نازاد، ئاشتیخواز و دیموکرات، دهر فیه تدار و داهینه ر، باسه واد و بافه رهنگ، دهستر و به شدار بن.
- 2- دوزی ئهرک و مافی که سه کی و میلی، زایه ند (جهنده ر)، ژینگه و که سانی خاوهن پیداو یستی تابه ت هوشیارانه بگر نه ئه ستو.

5) ئامانجی نئزیک له بهشی لاواندا / ههتا سالی 2011

1- بواری بیکاری و ههزاری

- a. بنه بر کردنی بیسه وادی
- b. وهرزانه: [بۆ نموونه یه ک ههزار] لاو خولی پیشه یی ته و او بکات
- c. وهرزانه: پهیدا کردنی [بۆ نموونه یه ک ههزار] دهرفه تی کار

2- بواری فیرکاری

- a. هه موو مندالی کوردستان نو پۆلی بنه رته تی بخوینن
- b. [بۆ نموونه 50%] دهرچوانی قوناخی بنه رته تی داتاکاری بخوینن.
- c. [بۆ نموونه 20%] دهرچوانی ئاماده یی زمانی ئینگلیزی باش بزائن.
- d. [بۆ نموونه 30%] دهرچوانی ئاماده یی روو له زانکو بکه ن.
- e. [بۆ نموونه 50%] دهرچوانی زانکو، جگه له رسته ی خوین، توانای ئینگلیزی و داتاکاریان باش بییت.

3- ئامانجی نئزیک کی کار بو چاره سه ری کوچی ناقانوونی

- a. پاسپورتی کارا له کوردستان دهرچیت
- b. رۆتینی فیزا کورت و ئاسان بییت

4- ئامانجی کار بو چاره سه ری کیشه ی نیشه جیوونی لاوان

- a. سالانه نئزیکه ی [بۆ نموونه 50 ههزار] گه نج خانه ی خو ی هه بییت.

- 5- ئامانچى كار بۇ چارەسەرى كىشەى بەشدارى / كزىى دىمۇكراسى
- a. 30% ھەموو دەزگە و ئەنجومەنىكى بىرپاردەر لاوى ژىر 25 سال بىت.
- b. سنوورى كەمترىن تەمەن بۇ ئەندامەتىى پەرلەمانى كوردستان داگىرىت بۇ 18 سالى.

6) دەستكەوتۈپ پلانى كار

بېكارى و ھەژارى

- 1- گەرەنەو ھە بو خويۋىدن
- 2- رايونى سىستەمى ۋە كارخستىن بە كىرگەنە ۋە رايونى پىشەپى گونچاۋ لە گەل بازارى كاردا
- 3- بچووك كىرگەنە ۋە دەزگە ھە حكومت و فرەواندىنى بازارى كار
- 4- رايونى كۆمەلگە ھە مەدەنىي دىمۇكرات لە رۈپى پىشەپى لە پروژە و بەرنامە ھە چالاك دژ بە ھەژارى و بېكارى
- 5- رايونى مېدىي كوردستان:
 - سود لە ئەزمونى مېدىي دەرەو ھە ۋەلات
 - فرەواندىنى مافى زانين
 - پىشەپى لە ئازادىي دەربرپىن بە قانۋون و بە كىرگەنە ۋە
- 6- تۈزىنە ۋە زانستى و كۆ كىرگەنە ۋە ئامار
- 7- پتەو كىرگەنە ھە ۋە ئاھەنگىي دەزگە كانى حكومت لەم بوارەدا
- 8- راگرتى برپارى سىياسى لە ئاستىكى بەرزدا و دوور كەوتنە ۋە لە وردەكارىي بوارە كانى گوزەران.
- 9- رايونى تۈپى دەستەبەرى جفاكى
- 10- دامەزراندنى ھۆبە ھە لائوان بو پىشەپى لە لائوانى گىرەتارى كىشە ھە مەجۈر.

کزیی ئاستی فیئرکاری

- 1- گۆپینی سیسته می به پړوه بردن له بوارى فیئرکاریدا له سیسته می ناوه ندگیر (مهرکه زی) هوه بو «فیئرگه ی ئاوتونوم»
- 2- سه رخستنی توانای ماموستایان له پړی خولی چړی تاییه ته وه
- 3- خوښ کردنی ژینگه ی فیئرگه
- 4- گۆپینی شیوازی فیئرکاری (وانه گوتنه وه) به رهو «ماموستای ریتوین – فیئرخوازی کارا»
- 5- گۆپینی که رهسته ی فیئرکاری (کتیب، نه زمونگه، ستودیو...)
- 6- زیاد کردنی قوتابخانه کان
- 7- چاکسازی له ژینگه ی فیئرگه دا چاکسازی له که رهسته ی خویندندا

كۆچى ئاقانوونى

- 1- فرەواندىنى ئازادىيى تاك
- 2- فرەواندىنى بەشدارىيى لاوان لە پرۆسەي ديمۆكراتيدا
- 3- سەرخستنى ئاستىيى ئابوورىيى لاوان
- 4- ئارامىيى ئابوورى
- 5- ئارامىيى سياسى
- 6- ساز كوردنى دەرفەتى خويىندن لە ھەندەران
- 7- ھەموار كوردنى دەرفەتى گەشت
- 8- زياد كوردنى دەرفەتى كار
- 9- پتەو كوردنى مووچە
- 10- پيشخستنى ساخلەمىيى كوردستان
- 11- راھينانى مېدياي پيشكەتووي مېديا بەرەو كارى سازندە
- 12- ھەموار كوردنى ريگەي قانوونىي سەفەر
- 13- جقاتىكى ئاشتەوا
- 14- سەپاندنى سەرورەيى قانوون

نیشتەجیبوون / کەمیی خانووی لاوان

- 1- سەرخستنی پیشەمیی ئەم کیشەیه لای دەسەلات
- 2- دارشتنی پلانی کاری سالانه
- 3- دابین کردنی بودجه
- 4- سالانه دروست کردنی [بۆ نموونه یەك] بالەخانەی ههزار مالى بۆ لاوان له ههر كۆمه‌لگه‌یه‌كی 50 ههزار كه‌سیدا.
- 5- فره‌واندنی هۆشیاری میلی له‌و بواره‌دا

به‌رتەسکیی به‌شداربوونی لاوان له‌ پرۆسه‌ی بریارداندا و کزیی دیمۆکراسی

- 1- ر‌اهیزانی فەرهنگی دیمۆکراسی
- 2- ر‌اهیزانی فەرهنگی لاوان
- 3- فره‌واندنی هۆشیاری دەسەلات دەربارە‌ی توانای لاو له‌ سیاسەت و حکوم‌ر‌انیدا
- 4- فره‌واندنی هۆشیاری میلی دەربارە‌ی فەرهنگی لاو
- 5- ر‌اهیزانی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی

7) پلانى كارى پېشەپۈتۈپ / ئامراز و چالاكى

پېشەكىي «پلانى كار»

دارپشتنى رېۋزەف (ئەجىندا) يەكى مىللىي ھاوكۇي ئاشكرا لە بوارى جۇراوجۇردا باسپكى دېمۇكراتىكى گىرنگە. ھەموو لايەنىك: ھكۇومەت، بازار و كۆمەلگەي مەدەنى بە مېدىاۋە ھەم بەشدار دەبن لە دارپشتنى ئەو رېۋزەفەدا ھەم پىادە كىردىشى ۋەك ئەركىكى مىللى دەگرنە ئەستۇ.

ھەنگاۋى يەكەم: ۋەزارەتى ۋەرزىش و لائوان لە 2008-4-23 دوو نەخشەپۈتۈپ بۇ ھەموار كىردنى پلانى كار خستە بەر دەست ھەموو لايەنىكى پەيوەندىدار: يەك بۇ ۋەرزىش و يەك بۇ لائوان.

ھەنگاۋى دووھەم: پاش كۆ كىردنەۋەي بىروراي كەسان و لايەنى خاۋەن دىد و بەرژەۋەند، 15 و 16 مانگى 5 ى 2008 لە كۇنفرانسپكى دوو رېۋزىدا لە شارى ھەولېر نەخشەپۈتۈپ ۋەرزىش و نەخشەپۈتۈپ لائوان خرايە بەر گىتوگۇ و دەنگدان. پاش سەلماندىنى كۇنفرانس ئەم دوو نەخشەپۈتۈپ لە دىدى ۋەزارەتپكەۋە بوونە دىدىكى ھاوكۇي ۋەزارەت و سەرجهم لايەنى پەيوەندىدار.

ھەنگاۋى سېئەم: برىتى بوو لەۋەي ئەم نەخشەپۈتۈپ بەرپتە سەرۋكايەتپى ئەنجومەنى ۋەزىران بۇ ھەلسەنگاندن و برىار دان. ئىستا لەم ھەنگاۋەداين. نەخشەپۈتۈپ لاي ھكۇمەتى ھەرىمى كوردستانە و ۋەزارەت چاۋەپۈتۈپ برىارە.

پاش سەلماندىنى سەرۋكايەتپى ئەنجومەنى ۋەزىران دەچىنە قوناخى پىادە كىردنەۋە. لەۋىش چەندىن خالمان لە پېشە:
1- دارپشتنى رېۋزەفپكى مىللىي ھاوكۇ – يەك بۇ ۋەرزىش و يەك بۇ لائوان

- 2- دارشتنی پلانی کار بۆ ورد کردنهوهی ههنگاوی کار، کاتی پێویست، لایهنی پهڕبسیار، پێشمهرجی ماددی و ناماددی
- 3- دامهزراندنی بهریوهبهرایهتییهک له وهزارهتی وهزرش و لاوان بۆ پیاده کردنی نەخشەری و پلانی کار
- 4- ڕاگهیانندی سهلماندنی حکومهت، پلانی کار و ڕۆژهفی میلی هاوکۆ له کۆنفرانسیکی بهرفهواندا.
- 5- بهستنهوهی سیاسهتی پشتیوانی ماددی و ناماددی بۆ پرۆژهکانی رێکخراوی حزبی و ناحزبیهکانی کۆمهلهگهی مهدهنی به پهیرهوی کردنیان له ڕۆژهفی میلی هاوکۆ. بهم جوړه رزگارمان دهیئت لهو پهڕتهوازییهی ئەمڕۆ که دهرامهدی حکومهت به شیوهیهکی ناروون و ناکاریگهڕ بـلاو دهکاتهوه بهسهڕ چهندین رێکخراوی حزبی و ناحزبیدا.
- 6- حکومهتی ههڕیمی کوردستان ههموو ئاست و لایهنتیک، نیوخۆ و جیهانی و ههروهها رێکخراوه جیهانییهکان ئاگادار بکاتهوه لهوهی ئەم نەخشەری و ئەم ڕۆژهفه چرای کارن له کوردستاندا. بهوهش لهم پاشاگهردانییهی ئەمڕۆ رزگار دهبین که ههڕ لایهنتیک خاوهن ڕۆژهف و سیاسهتیکه و ههڕ یهک له لای خۆیهوه بی هاوتاههنگی و پیک هاتن ڕی دهکات.
- 7- ئاماده کردنی فۆرمی تایبەت به داوای کۆمهکی پرۆژهکاری و ههروهها پێوهری تایبەت بۆ ههلسهنگاندن و بهدواداچوون.

وهزارهتی وهزرش و لاوان له سهختی و ئالۆزی ئەم کاره نائاگا نییه. بهلام دهزانین پرسى مهزن کاری جیددی گهڕهکه. ئیمه کار بۆ گۆرانکاری دهکەین و گۆرانکاری ئاسان نییه. گۆرانکاری له چیهوه بۆ چی و چۆن؟

ئەمڕۆ له کۆیین؟

- ههست دهکەین لاوی ئەمڕۆ تۆراو، تووڕه و ناویمیده.
- حکومهت سامانیکی زۆر له بواری وهزرش و له بواری لاواندا خهرج دهکات
- سهراوهی ماددی پهڕتهوازه
- سهراوهی بریار پهڕتهوازه
- هاوتاههنگی کزه، چ له بواری کاری حکومهتدا چ له بواری کاری رێکخراو و سازمانه ناحکومهتییهکاندا

- ناروونى و گەندەلى له زور ئاست و بواردا

چيمان كرووه؟

- نەخشەپېتمان دارشتووه

- حكومت / وهزارهتي وهرزش و لاوان و وهزارهته كانى ديكه ي بهشدار له كوميتەي هاوبهشي لاوان له گەل رېكخراوه حزبى و مەدەنييه كانى كوردستان له كونفرانسي نەخشەپېدا پېك هاتن لەسەر سياستەتيكى ميللى هاوكو

بەرەو كوي؟

- بەرەو كوردستانىك لاو تيدا:

- ئازاد، ئاشتيخواز و ديموكرات، دەرڤەتدار و داهينه، باسەواد و باڤەرھەنگ، دەسترو و بەشدار بن.
- دۆزى ئەرک و مافى كەسەكى و ميللى، زايەند (جەندەر)، ژينگە و كەسانى خاوەن پيداويستىي تايبەت ھۆشيارانە بگرەنە ئەستۆ.

- پتەو كردنى پردى پەيوەندى نيوان لاو و دەسلەلات

- پتەو كردنى هاوئاھەنگى ھەمەلايەنە

- كو كردنەو و يەك خستنى كۆمەكى حكومت بو دۆزى وهرزش و دۆزى لاوان

- دارشتنى پتوهرى ئاشكرای ھەلسەنگاندن بو رې گرتن گەندەلى و برپارى ئارەزوومەندانەى نادروست

نەخشەپېتى وهرزش و نەخشەپېتى لاوان دۆكيوميتتى هاوبهشي حكومت و ميللەتە. يەكەم جارە ھەردوو لا بەشداربن له دارشتن و برپاردانى دۆكيوميتتى هاوبهشي لەم بوارانەدا. سياستەتى هاوكو و ھا روون و ئاشكرا نەك له كوردستان بگرە له ھەموو رۆژھەلاتى نيزيكا دەگمەنە.

ئەمە پێگەیه که توانای حکومەت بۆ خزمەتی لایەنی مەبەست کۆ دەکاتەوه، لایەنی دیکە، بە تاییهتی وهلاتان و پێکخراوه جیهانییه کان دەخاته
سەر پێرهوی سهلماندنی رۆژهفی خۆمان، سیاسەت دەخاته خزمەتی لاوانهوه.

تەها بهرواری
وهزیری وهزرش و لاوان
ههولێر — کوردستان
2008-08-03

پېناسە

1- كۆمىتەى ھاوبەشى لاوان:

- كۆمىتەىەكى حكومەتییە بە پېشنىيازى وەزارەتى وەرزىش و لاوان و بە فەرمانى ژمارە 14090 ى سەرۆكايەتیی ئەنجومەنى وەزىران لە 12-13- 2006 دا، بۆ ھاوئاھەنگىيى كارى بوارى لاوان لە نىۆ وەزارەتەكانى حكومەتى ھەرىمى كوردستاندا، ھاتە دامەزراندن.

2- كۆمىتەى میديا:

- كۆمىتەىەكى تايبەتە بە كار كردن لەسەر دۆزى میديا لە بوارى لاوان و لەسەر بناخەى نەخشەپىيى لاوان. ئەم كۆمىتەىە بە پېشنىيازى كۆنفرانسى نەخشەپىيى لاوان ھاتە كايەو.

3- كۆمىتەى نەخشەپىيى:

- دەستەىەكى تايبەتە بە بەدواداچوونى كار لەسەر نەخشەپىيى لاوان. ئەم، كۆمىتەىە بە پېشنىيازى كۆنفرانسى نەخشەپىيى لاوان ھاتە كايەو.

4- بەرنامەى پراھىزانى لاوان:

5- «بەرنامەى پراھىزانى لاوان» سى ھەنگاو:

- 1- ھەنگاوى يەكەم ھەتا كۆتای 2008: ئامادە كردنى 200 لاوى پېشەنگ لە دە بوارى ديارىكراودا
- 2- ھەنگاوى دووم: تۆربەندى ئەو 200 لاو پېشەنگە ھەر يەك لە دەفەر و لە بوارى خۆى / سالى 2009
- 3- ھەنگاوى سىيەم: ھەلمەتیکى ميللىي ئەو تۆرانەىە لە سەرانسەرى كوردستاندا بۆ چاكسازىيى لەو 10 بوارەدا / سالى 2009

پىكخراوەكانى كۆمەلگەى مەدەنى PAO, PDA, KYEO و ھەروەھا KOMAK و بە پىشتیوانىيى وەزارەتى وەرزىش و لاوان بە مەبەستى پراھىزانى لاينى فەرھەنگىيى لاوانى كوردستان لە ئىستەو ھەتا كۆتای 2009 بەرنامەى «پراھىزانى لاوان» لەسەر بناخەى «نەخشەپىيى لاوان» لە شىوہى سىمىنار و وۆركشوپدا كار لەسەر 10 دە تەوہرى ديارىكراوى دەكات:

1- ژینگەپارىزى

- 2 ژىپارىزى
- 3 ساخلىمى: دەردى ترسناكى وەك ئايدىز، كۆلىپرا و ... ەتد
- 4 ەھزارى و يىكارى: دۆزىنەۋەى دەرفەتى كار
- 5 سامانى مىللى: وزە (كارەبا و سووتەمەنى) و ئاو
- 6 فېركارى
- 7 كەسانى خاۋەن پىداۋىستى تايەت
- 8 بەشدارى گەنج لە پرۇسەى دىمۇكراتىدا
- 9 ئالوودەبوون: جگەرە، كەھول، ناركۇتىكا (ماددەى ھۇشبەر)
- 10 گەندەلى

تېپىنى:

- 1- فېرگە ەھموو جۆرە بىكەبەكى خويىندىن دەگرىتەۋە: زارۇخانە، قوتابخانە، پەيمانگە و زانكۇ
- 2- فېرخواز ەھموو جۆرە قوتابى و خويىندىكارىك دەگرىتەۋە

پلانى كار بۇ چارەسەر كىشەى يەكەم
هەژارى و بىكارى

Status	Resources	Responsibilities	Timeframe	Key Steps	Task No
ئاست	پىداوېستى	بەرپرسايەتى	كات - رۆزى دەستپىك	چالاكى	زمارەى چالاكى
دەستپىك		كۆمىتەى هاوبەشى لاوان / دەستەى ئامار	2009-1-1	وهدەست هىنانى ئامارى دروست دەربارەى بىكارى و هەژارى لاوان هەنگاو 1- پەيدا كىرنى ئامارى ئامادە، 2- پەيدا كىرنى ئامارى نوپى پىوېست، 3- شىرۋەى ئامار و ئامادە كىرنى راپورتىكى وەها يارىدەرى برپار دان بىت.	101

دهسټپیک	بودجهی تایبته به و سی بواره	فهره ننگخانهی لاوان / پړیکخواه کانی په یوه نندیدار (حزبی و کومه لگهی مه دهنی)	2009-1-1	په ره دان به بهرنامه ی تواناسازی به تایبته تی له بواړی پړیکخستن، زمان و داتا کاریدا⁴ هه نگو 1- دارشتنی بهرنامه ی مانگ به مانگی خولی راهیزانی فهره ننگخانه کان بو ماوه ی 2008- 2010 2- دیاری کردنی ماموستایانی خول 3- دایین کردنی که رهسته ی خویندن (کتیب و سیدی و هتد) 4- کردنه وهی خولی ته له فیزیونی (بو نمونه له که نالی نه وروروز تیقی له بهر ته وهی ته له فیزیونی حکومه ته)	102
---------	-----------------------------------	---	----------	---	-----

⁴ - وهزاره تی وهرزش و لاوان له 2006-12-26 دا که میټنی چوار ساله ی بو تواناسازی لاوان به ناماده بوونی سهره کوه زیران پراگه یاند.

دەستپىك	بىر يارى سىياسى: نۆپەس رانى ۋەزارەت تۈان، خاۋەن دەسەلات و جىددى بن.	سەرۋ كايە تىي ئەنجۈمەنى ۋەزىران	2009-1-1	فرەۋاندى دەسەلات و پتەۋ كەردنى «كۆمىتەي ھاۋبەشى لائىھە» بۇ ھاۋئاهەنگى كارى حەكومەت لە بۈارى خولى راھىتەنى پىشەيى و دۆزىنەۋەي دەر فەتى كار	103
---------	---	---------------------------------------	----------	--	-----

ده‌ستپێک	ته‌رخان کردنی ده‌سته و بودجه‌ی تایبته	و. کار و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی	2009-1-1	په‌ره دان به ورده‌پروژه‌ی به‌ره‌مه‌یه‌ین بۆ راهێزانی ئابووری لاوان و به‌تایبه‌تی خانمان⁵ هه‌نگاو 1- کردنه‌وه‌ی حسابی‌کی بانکی تایبته به ورده‌پروژه‌ی لاوان 2- دارشتنی به‌رنامه‌یه‌کی هاوکاری له‌گه‌ڵ بازار بۆ ده‌ستگیرۆیی لاوانی خاوه‌ن پروژه‌ی به‌ره‌مه‌یه‌ین. 3- ته‌رخان کردنی به‌رنامه‌یه‌کی هه‌فتانه‌ی ته‌له‌فیزیۆنی تایبته به «لاوی به‌ره‌مه‌یه‌ین»	104
----------	--	--------------------------------------	----------	--	-----

⁵ - ئاسنگه‌ریی لاوان له مه‌خمور و که‌رکووک، بنگه‌ی دروومانی خانه‌قین، پزگاری، شوپش و باشیک / خانگی پروژه‌ی به‌ره‌مه‌یه‌ین له فهره‌نگخانه‌کانی وه‌زاره‌تی
وه‌رزش و لاوانه‌وه‌ ده‌برین به‌پێوه.

ده‌ستپێک	برپاری سیاسی	به‌نامه‌ی راهێزانی لاوان / و. په‌روه‌رده و خوێندنی بالا	2009-1-1	هاوئا‌هه‌نگی له‌گه‌ڵ رێک‌خراوه‌کانی کۆمه‌ل‌گه‌ی مه‌ده‌نیی نی‌وخۆ و جیهانی بۆ پێش‌خستنی بواری فیرکاری هه‌نگاو 1- ئاماده‌ کردنی لیست و داتا‌به‌یزی په‌یوه‌ندی و چالاکیی پێویست 2- دابه‌شینی کار و دیاری کردنی بواری چالاکی 3- دارشتنی پلانی کار 4- پیاده‌ کردنی پلانی کار 5- ته‌رجه‌مه‌ کردنی که‌ره‌سته‌ی پێویستی فیرکاری – کتێب، نه‌خشه، پۆسته‌ر، سیدی و دیقیدی	105
----------	--------------	---	----------	---	-----

دهسټپیک	برپاری سیاسی	و. کار و کاروباری کومه لایه تی	2009-1-1	هاوئا هه نگی له گه ل ریکخواوه کانی کومه لگهی مه ده نیی نیو خو و جیهانی بو وه کارخستنی لاوان هه نگو 1- ئاماده کردنی لیست و داتابه یزی په یوهندی و چالاکی پیویست 2- دابه شینی کار و دیاری کردنی بواری چالاکی 3- دارشتنی پلانی کار 4- پیاده کردنی پلانی کار 5- ته رجهمه کردنی که ره سته ی پیویستی فیترکاری – کتیب، نه خشه، پوستر، سیدی و دیقیدی	106
---------	--------------	-----------------------------------	----------	---	-----

ده‌ستپێک	دامه‌زراندنی ده‌سته و ته‌رخان کردنی بودجه‌ی تایبته‌	و. وه‌رزش و لاوان	2009-1-1	هاندانی به‌هره و توانای لاوان به‌خه‌لات و کۆمه‌کی هه‌مه‌جوور هه‌نگاو 1- دارشته‌نی به‌رنامه‌یه‌کی خه‌لات جیددی بیت، دوور له‌ ده‌سته‌ی تێوه‌ردان 2- دیاری کردنی ده‌سته‌ی دادوهر 3- پیاده‌ کردن	107
----------	---	-------------------	----------	--	-----

ده‌ستپیک	زه‌مین‌ه‌ی سیاسی، ده‌سته و بودجه‌ی تایب‌ه‌ت	و. کار و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی	2009-1-1	هاندانی که‌رتی تایب‌ه‌ت بۆ وه‌کار خستنی لاوان هه‌نگاو 1- ئاماده کردنی لیستی کۆمپانیای گرن‌گ 2- ره‌خساندنی ده‌رفه‌تی سوودمه‌ندبوونی بازار له وه‌کار خستنی لاوان 3- دنه دانی میدیا به‌ره‌و پیش‌خستنی ئه‌م بواره	108
----------	--	-----------------------------------	----------	---	-----

دەستپىك	بەئنامە يەككى مانگانە تاييەت بە كەمپىنى ھەمەجۈرى لاوان	و. وەرزش و لاوان	2009-1-1	راھىزىنى كوردستانسى، پەيۋەستى مىللى و ھەمەجۈرەو ھەنگاۋ 1- كەمپىنى مېدىا / بەئنامە يەككى، رادىئو، رېژنامە و گۇفەر 2- كەمپىنى فېرگە كان / سىمىنارى ھەمەجۈر لە فېرگە كاندا 3- كەمپىنى وەرزش 4- كەمپىنى ھونەر	109
---------	---	------------------	----------	--	-----

ده‌ستپێک	دارشتنی به‌رنامه‌ی تایبەت به رۆڵی میدیا له‌م بواره‌دا	کۆمیتە‌ی میدیا	2009-1-1	سوود وەرگرتن له‌ میدیای کوردستان بۆ بڵاو کردنه‌وه‌ی زانیاری و پێک هێنانی رای گشتی هه‌نگاو 1- پێک هاتن له‌ گه‌ڵ میدیای کوردستان له‌سه‌ر ته‌رخان کردنی به‌رنامه‌ی وه‌ها مه‌به‌ست لێی پته‌و کردنی پێگه‌ی لاوان بێت 2- پێگه‌یان‌دنی لاوی ژورنالیست له‌ رێی خولی تایبەته‌وه 3- خه‌ڵات کردنی به‌ره‌مه‌می سه‌رکه‌وتوو‌ی ئهم بواره	110
----------	---	----------------	----------	---	-----

دەستپىك	دەستە، بودجە و بەرنامەى تايىبەت	و. وەرزش و لاوان	2009-1-1	پتەو كىردنى پەيۋەندى لە گەل ھەندەران بە مەبەستى گۆرپىنەۋەى ئەزمۇون و سوودى لاوان ھەنگاۋ 1- سوود لە ھەموو توانايەك وەربگرين بۆ دۆزىنەۋەى دەرڤەتى خويىندنى لاوان لە دەرەۋەى ۋەلات 2- ناردنى لاوان بۆ بەشدارى لە خول، كۆنفرانس و دىكەى جىھانى	111
---------	---------------------------------------	------------------	----------	--	-----

دەستپىك	پاۋىژ لى گەل ۋ. كار	ۋ. كار ۋ كاروبارى كۆمەلەيتى / كۆمىتە ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	گۈرۈنى سىستەمى كار / بىمەى جفاكى ۋ بىمەى بىكارى (لە نەخشەپۈتۈپ داۋو خالڭ دران لە يەك) هەنگاۋ 1- نەھىشتنى بىكارى داۋوشراۋە 2- موۋچە ئازاد بىكرىت 3- باج لەسەر موۋچە بىت 4- بىمەى جفاكى ۋ بىمەى بىكارى لە بەرھەمى سىستەمى باج دەدرىت	112
---------	---------------------	---	----------	---	-----

ده‌ستپێک	ده‌سته، بودجه و به‌نامه‌ی تایبته	و. کشتوکال	2009-1-1	ده‌رفه‌تی کار بو لاوان له نیو کشتوکالدا هه‌نگاو 1- پرووینوی (سیرفه‌ی) و کو کردنه‌وه‌ی ئامار 2- دیاری کردنی بواری سوودبه‌خش و سه‌رنج‌راکێش بو لاوان 3- دایین کردنی ده‌رفه‌تی فرۆشتنه‌وه‌ی به‌ره‌مه‌ی لاوانی گوندنشین	113
----------	--	------------	----------	--	-----

دەستپىكى	پاۋىز لىگەل ۋ. كار	ۋ. كار ۋ كاروبارى كۆمەللىيەتى	2009-1-1	دۆزىنەۋەى سىستەمىكى گونجاۋ بۇ قەرزى لاۋان هەنگاۋ 1- وردبۈۋنەۋە لى نمۈۋنە ۋەلانى دىكەى هاۋجۈر 2- پىادە كىردنى چەند پىرۋژەيەكى نمۈۋنەيى بۇ دۆزىنەۋەى باشتىرىن پىنگە	114
----------	--------------------	----------------------------------	----------	---	-----

ده‌سټپيک	راوړښت له گه‌ل و. کار	و. کار و کاروباري کومه‌لايه‌تي	2009-1-1	زياد کړدني بنگه‌ي راهيتاني پيشه‌يي و جه‌خت له‌سهر قه‌زا و ناحيه هه‌نگاو 1- دروست کړدني بنکه‌ي راهيتاني پيشه‌يي له شاره گه‌وره‌کان و دابين کړدني خه‌وگه و گواسته‌وه بو دانيشتواني ناحيه‌کاني ده‌وروبه‌ر 2- ره‌چاو گرټني پيداويستي ناوچه‌ي جوړاوجوړ 3- ره‌چاو گرټني تايبه‌تمه‌نديي ناوچه دابړاو و دووره‌دهسته‌کان.	115
----------	-----------------------	--------------------------------	----------	---	-----

دەستپىك	پاۋىتۇر لى گەل ۋ. كار	ۋ. كار ۋ كاروبارى كۆمەلەيەتتى / كۆمىتەي ھابىشە لاۋان	2009-1-1	لاۋانى نىۋ زىندان ھەنگاۋ 1- پەخساندىنى دەرۋەتتى فېرېۋونى پىشە ۋ ھونەرى ھەمەجۇر 2- ئامادە كىردىيان بۇ دىئاي ئازاد 3- گەشە دان بە تۈانا ۋ بەھرى ھەمەجۇرىيان لى ماۋەي زىنداندا	116
---------	--------------------------	---	----------	---	-----

ده‌سټپټیک	پراویژ له‌گه‌ل و. کار	و. کار و کاروباری کومه‌لایه‌تی	2009-1-1	هاندانی پروژهی بچووک بو لاوان هه‌نگاو 1- دؤزینه‌وه‌ی بواری سوودبه‌خش 2- جه‌خت له‌سه‌ر گوند و شاروچکه‌ی دووره‌ده‌ست 3- جه‌خت له‌سه‌ر کشتوکال 4- جه‌خت له‌سه‌ر تاژه‌لداری 5- جه‌خت له‌سه‌ر گه‌شتیاری	117
-----------	-----------------------	-----------------------------------	----------	---	-----

دەستپىك	رېاوتېر لەگەل ۋ. كار	ۋ. كار ۋ كاروبارى كۆمەلەيەت / كۆمىتەي ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	دەرفەتى كار بۇ لاۋانى خاۋەن پىداۋىستىي تايبەت هەنگاۋ 1- كۈرۈنەۋەي خولى رايۇننى پىشەي بۇ كەسەنى خاۋەن پىداۋىستىي تايبەت 2- جەخت كۈرۈن لەسەر بۈرى داتاكارى 3- بىلاۋ كۈرۈنەۋەي سىستەمى پەيۋەندىي تايبەت ۋەك سىستەمى بىرايەل (بە كۈردىي لاتىنى) بۇ كەسەنى نابىنا ۋ زمانى ئامازە بۇ كەسەنى نەبىست ۋ نەگۈ ۋ هتد 4- كۈرۈنەۋەي ستۇدىۋى تايبەت بە تۆمار كۈردى دەنگەكتىب 5- دامەزراندنى كارگە بۇ درۈست كۈردى ئامراز ۋ كەلۈپەلى پىۋىست بە كەسەنى خاۋەن پىداۋىستىي تايبەت. كارگەي ۋەھا جگە لە بەرھەم، دەرفەتى كارىش دەرەخسىنىت بۇيان.	118
---------	----------------------------	--	----------	--	-----

ده‌سټپيک	ده‌سته، بودجه و به‌رنامه‌ی تاييه‌ت	و. کار، په‌روه‌رده و خویندنی بالا / کۆمیتة‌ی هاوبه‌شی لاوان	2009-1-1	ده‌رفه‌تی کاری هاوینه هه‌نگاو 1- پيک هاتن له‌سه‌ر به‌رنامه‌یه‌کی ورد بو خولی راهی‌زانی هاوینه: فيرخوازانی پيشکه‌وتووی زانکو، هاوینان وان‌ه‌ی تاييه‌ت به فيرخوازانی بنه‌ره‌تی و ئاماده‌یی بلینه‌وه. 2- دارشتنی سیسته‌می‌ک بو دیاری کردنی فيرخوازی پيشکه‌وتووی زانکو 3- دابین کردنی جیوړی بو ئه‌م به‌رنامه‌یه	119
----------	--	--	----------	--	-----

پلانى كار بۇ چارەسەر كىشەى دووهم
كزىي ئاستى فيركارى

Status	Resources	Responsibilities	Timeframe	Key Steps	Task No
ئاست	پىنداويستى	بەرپرسايەتى	كات - رۇزى دەستپىك	چالاكى	ژمارەى چالاكى
دەستپىك	بريارى سياسى و ياساگورپىن	بەرلەمانى كوردستان / سەرۇكايەتى ئەنجومەنى وەزيران / و. پەرورده / و. خويندىن بالآ	2009-1-1	بوارى كارگىرى: پىادە كىشەى چەمكى «فیرگەى ئەوتۆنۆم» هەنگاو 1- ديارى كىشەى دەسلەتلى فیرگەى: بەرپۆبەر لەگەل ئەنجومەنى فیرگەى (ئەنجومەنى مامۇستايان و ئەنجومەنى فیرخووان) بەرپرسن لە بەرپۆبەردى فیرگەى خویان 2- دارشتنى پۆبەرى ديارى كىشەى بودجەى فیرگەى: ژمارەى فیرخووان، ژمارەى مامۇستا، شوین و هەلومەرجى تايبەت و هتد. 3- دارشتنى پۆبەرى خەرچ كىشەى بودجەى فیرگەى: چەند بۇ مووچە، بىنا، كىتبخانە، ئەزمونگە، بوارى وەرزش، هونەر، گەشتى	201

				ده‌وروبه‌ر و ... هتد 4- دارشتنی پښای به‌رپرسایه‌تی به‌پښوبه‌ر له‌گه‌ل ټه‌نجومه‌نی ماموستایان و ټه‌نجومه‌نی فیږخوآزان به‌پښوبه‌ر دن و له بودجه‌ی فیږگه. 5- دیاری کردنی میکانیزمیکی روون و ټاشکرا بو خه‌رجی بودجه.	
--	--	--	--	--	--

دەستپىك	بىر يارى سىياسى و ياساگۈرپىن	پەرلەمانى كوردستان / سەرۆكايەتپى ئەنجومەنى وەزيران	2009-1-1	بوارى ئابوورى: ئازاد كوردنى مووچەى مامۇستا. بۇ دامەزراندن و ديارى كوردنى مووچە تەنھا توانا و دلسۆزىي مامۇستا لە لايەك و پىداويستىي بوارى فيركارى لە لايەكى ديكە پيۋەر يىت، نەك تەمەن، ژمارەى سالانى راژە، لايەنگرىي حيزبى و ەتد. ئەوانە سىستەمىكى كۈنى مەركەزى و بىفەرن دەپى بيانگۈرپىن بە سىستەمىكى ئازادى كارا. هەنگاو 1- دارشتنى ريساي ديارى كوردنى مووچەى مامۇستا: ئەنجومەنى فيرگە بە پىي پىداويستىي خۋى و لە سنوورى بودجەى خۇيدا مووچەى مامۇستا ديارى دەكات. 2- مووچەى زياد مامۇستا بۇ دەفەرى دوورەدەست رادەكىشت. 3- مووچەى بەرز دەبىتە ھاندەر بۇ سەرخستنى ئاستى مامۇستا	202
---------	---------------------------------	--	----------	--	-----

ده‌ستپێک	پلان و بودجه	و. په‌روه‌رده	2009-1-1	هه‌نگاو 1- ر‌اهیتانی مامۆستایانی زارۆخانه 2- زیاد کردنی ژماره‌ی زارۆخانه 3- سه‌رخستنی ئاستی زارۆخانه‌کانی کوردستان	203
----------	--------------	---------------	----------	--	-----

ده‌ستپێک	فه‌رمانی وه‌زارت	کۆمیتە‌ی هاوبه‌شی لاوان (و. په‌روه‌رده / و. کار و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی)	2009-1-1	بواری فێرگه‌ی پیشه‌یی هه‌نگاو 1- ئاماده‌یی پیشه‌یی ناوه‌پۆک و شینوازی بگۆرێت به‌وه‌ی فێرخواز بکاته‌ خاوه‌ن پیشه‌ و هونه‌ر نه‌ک ته‌نها خاوه‌ن بروانامه 2- جگه‌ له‌ مامۆستا سوود له‌ ئە‌زموونی وه‌ستای ده‌ستپه‌نگینی بازار و هه‌ربگیریت 3- جه‌خت له‌سه‌ر بواره‌ تازه‌کانی ته‌کنیک بکریت 4- فێرگه‌ی پیشه‌یی تاییه‌ت به‌ کشتوکال له‌ ناوچه‌ی کشتوکالیدا دروست بکریت 5- جه‌خت له‌سه‌ر پینگه‌ی خانمان 6- جه‌خت له‌سه‌ر پینگه‌ی که‌سانی خاوه‌ن پێداویستی تاییه‌ت 7- جه‌خت له‌سه‌ر دانیش‌توانی گه‌ره‌ک و ناوچه‌ی به‌رفشار. 8- تێهه‌لکێش کردنی بازار و ئاماده‌یی پیشه‌یی بۆ دۆزینه‌وه ده‌رفه‌تی کار پاش ته‌وابوونی خویندن	204
----------	---------------------	---	----------	--	-----

ده‌ستېک	برپاری سیاسي، پلان و بودجه	و. پروه‌رده	2009-1-1	بوارې فېرگه‌ی میلی / که‌سانی دابراو له خویندن هه‌نگاو 1- دامه‌زراندنی فېرگه‌ی یه‌کساله‌ی تاییه‌ت به‌پیشه‌یه‌کی تاییه‌ت، بو‌نمونه‌میدیا، گه‌شتیاری، خزمه‌ت‌گوزاری جفاکی، ژینگه‌پاریزی و هتد. 2- سوود وه‌رگرتن له‌بینای فېرگه‌کان بو‌ خویندنې ئیواران 3- سوود وه‌رگرتن له‌ئهموونی وه‌لاتانی دیکه‌ی پیشکه‌وتوو له‌م‌بوارانه‌دا	205
---------	-------------------------------	-------------	----------	--	-----

دەستپێک	برپاری سیاسی و بودجه	سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران / و. وەرزش و لاوان	2009-1-1	هه‌نگاو 1- دامەزراندنی دەستە ی تەرجه‌مه و گریدانی به سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوه. 2- دیاری کردنی پێشه‌مییه‌کی تایبەت به بوار و به‌ره‌می هه‌ره پتویست بۆ تەرجه‌مه، 3- ئاماده کردنی فەرهنه‌نگنامه‌ی هاوچه‌رخ دروست: کوردی - کوردی، زمانی دووهم - کوردی (بۆ نمونه ئینگلیزی - کوردی) 4- پینگه‌یانندی تهرجومانی سهرکه‌وتوو به‌تایبه‌تی له زمانی ئینگلیزیه‌وه 5- تەرجه‌مه کردنی که‌سه‌ته‌ی فیرکاری نوی	206
----------------	---------------------------------	--	-----------------	--	------------

ده‌ستپېک		کۆمېته‌ي ھاوبه‌شي لاوان	2009-1-1	بواري وهرزش و هونه‌ر هه‌نگاو 1- سوود له هونه‌رمه‌ندان بۆ پېشخستني هونه‌ري فيرگه 2- پېشان‌داني فيلم له فيرگه‌دا 3- ده‌رفه‌ت و که‌ره‌سته بۆ وانه‌ي وهرزش 4- ده‌رفه‌ت و که‌ره‌سته بۆ وانه‌ي هونه‌ر 5- گرنگي دان به فيستيقالي سالانه‌ي وهرزشي و هونه‌ري 6- دامه‌زراندني چادرگه‌ي ھاوينه‌ي لاوان	207
----------	--	----------------------------	----------	---	-----

دەستپىك	فەرمانى وہزارت	و. پەرورەدە / و. خویندنى بالا	2009-1-1	بواری سەرخستنى ئاستى خویندن: بە ھاوئاھەنگىيى لەگەل رېڭخراوہکانى کۆمەلگەي مەدەنىي نىوخو و جىھانى و ھەرورہا کوردستانى دياسپورا (ھەندەران)⁶ ھەنگاو 1- تەرخان کردنى بودجەت تايبەت بە تۆژينەوہى زانستى 2- زياد کردنى کاتى کار لە فيرگەدا 3- خولى ھەمەجۆر بو فيرخواز 4- خولى ھەمەجۆر بو مامۇستايان 5- خولى تايبەت بو بەرپۆہبەر و چاوديران 6- خولى تايبەت بە لاوى پيشەنگ 7- رېنوووسى لاتىنى بکرىتە وانەيەكى بنەرەتى 8- گرنگى دان بە کەسانى بەھرەدار و داهينەر	208
---------	-------------------	----------------------------------	----------	---	-----

⁶ - ھەر بۆنمۇنە فەرھەنگخانەکانى وەزارتى وەرزش و لائوان بە ھاوکارىي رېڭخراوى «کۆمەک» و بەرپۆہبەرپايەتییەکانى پەرورەدى سەر بە وەزارەتى پەرورەدە کار بۆ پيشخستنى فيرگە و سەرخستنى ئاستى مامۇستايانى کوردستان دەکەن.

				9- هه لسه نگاندن و چاکسازیی بهرده وام له میتودی فیږ کاریدا 10- بهرنامه ی گه شتی فیږ گه ئاماده بکړیت به پنی تایبه تمه ندیی فیږ گه 11- له ئاستی خویندنی ئاماده ییدا دهر فته تی پراکتیک بو فیږ خوازان له دهره وهی فیږ گه بخړیته بهرنامه ی خویندنه وه	
--	--	--	--	--	--

دەستپێک	فەرمانی وەزارت	و. پەرورەدە / و. خوێندنی بالا	2009-1-1	بوارى بینای فیرگه ههنگاو 1- گرنگی دان به دروست کردنی فیرگه ی تازه 2- سوود وەرگرتن له بینای دیکه ی گونجاو بۆ فیرگه 3- نۆژەن کردنهوه ی فیرگه کان دابین کردنی دهستشۆری، سیسته می ئاو و ئاوه پۆ 4- تهرخان کردنی بودجه ی تایبەت به ئەزموونگه (موخته بهر) ی فیرگه کان 5- تهرخان کردنی بودجه ی تایبەت به کتییخانه ی فیرگه کان و ههروه ها کادیری تایبەت 6- دابین کردنی ستۆدیۆی دهنگ و رهنگ 7- هۆل و مهیدانی وەرزش 8- دابین کردنی کورسی و میزی گونجاو بۆ فیرخوازان 9- سوود وەرگرتن له توانای لاوانی دلخواز (خۆبه خش) / بۆ نمونه له فهرههنگخانه کانه وه بۆ هاوکاریی نۆژەن کردنهوه ی فیرگه کان 10- تهرخان کردنی بودجه ی تایبەت بۆ هۆلی	209
----------------	---------------------------	--	-----------------	---	------------

				بەرفەرەوانى ھەمەبوار: بۆ كۆر و تاقىكردنهوه و ... ھتد 11- فیرگه‌ی تاییهت به كه‌سانى خاوه‌ن نه‌خۆشیی تاییهت	
--	--	--	--	--	--

دەستپىك	فەرمانى وہزارت	كۆمىتەى ھاوبەشى لاوان (و). پەرۋەردە / و. خويىندىن باللا / و. تەندروستى)	2009-1-1	بوارى ساخلىمىي فېرگە هەنگاۋ 1- دۆزىنەۋەى سىستەمىكى گونجاۋ بۆ خۇراكى فېرخوازان بە پىي قۇناخەكانى خويىندىن 2- دابىن كىردنى سىستەم و ھەرۋەھا رېتئوتىيى ساخلىمى ھەمەلايەنە بۆ فېرگەكان	210
---------	-------------------	--	----------	---	-----

دەستپیک		کۆمیتەى ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	هەنگاوى گشتى بۆ پىشخستنى سىستەمى فېركارى هەنگاو 1- سوود وەرگرتن لە مېدىا، بەتايبەتى رادىو و تەلەفېزىيۆنەکانى کوردستان بۆ پەخش کردن بەرنامەى فېركارى ھاوچەرخ. 2- داين کردنى تۆزەرى جقاتناس بۆ ئەنجومەنى فېرگە 3- ساز کردنى سايىتىكى کاراي تايبەت بە فېركارى کوردستان 4- لابردن يان چاکسازى لە سىستەمى قبوولى مەركزىدا	211
---------	--	--------------------------	----------	--	-----

دهسټپیک	فهرمانی وه زارت	کومېته ی هاوبه شی لاوان (و). په روه رده / و. خویندنی بالا / رېکخراوه کانی کومه لگه ی مه دهنی / فهره ننگخانه ی (لاوان)	2009-1-1	بواړی پۆل و فیرگه هه نگو 1- نمونه ی پلانی هه فتانه ی ماموستا ثاماده بکریټ و بلاو بکریټه وه به سه ر ماموستا کاند ا وه ک مودیلکی کار. 2- گرنگی دان به وانه ی یاسا کانی ترافیک 3- گرنگی دان به زمان و میتودی دیموکراسی له خویندنا 4- ره چاو گرتنی یه کسانیی زایه ند له زمان و ناوه پړوکی کتیبه کانی فیر کاریدا 5- ره چاو گرتنی زمان و ناوه پړوکی ژیارمه ندی دوور له توندوتیژی و په رگیری له کتیبه کانی فیر کاریدا 6- کهش و هه وای گونجاو و ئارام بو هو لی تاقیکردنه وه کان 7- راهیزانی په یوه ندیی دروست له نیوان ماموستا – فیرخواز – خیزان.	212
---------	--------------------	---	----------	--	-----

پلانى كار بۇ چارەسەر كىشەى سىيەم
كۆچى ناقانوانى

Status	Resources	Responsibilities	Timeframe	Key Steps	Task No
ئاست	پىداوىستى	بەرپرسايەتى	كات - رۆزى دەستپىك	چالاكى	ژمارەى چالاكى
دەستپىك	بىرپارى سىياسى و كارى ھونەرى لى مىدىادا	كۆمىتەى ھاوبەشى لائوان	1-1-2009	بوارى ئازادىيى تاكەكەس ھەنگاۋ 1- دەستەبەر كىرەنى ئازادىيى تاكەكەس لى دەستوور و رېساي كار و بوارى جۇراۋجۇر و ھەروەھا بە كىرەوۋەش 2- پىك ھىنانى كۆمىتەى كى تايىبەتكار بۇ بەسەر كىرەوۋەش «ئازادىيى تاكەكەس» لى ھەموو جقاتى كوردستاندا 3- سوود ۋەرگرتن لى رۆلى مىدىا بۇ راھىزانى ئازادىيى تاكەكەس 4- بلاو كىرەوۋەش زانىارى و كەمپىنى ھۇشپارى مىللى	301

دەستپىك	بىرپارى سىياسى	سەرۆكايەتتى ئەنجومەنى ۋەزىران	2009-1-1	پىنگە لائىھە لە جىقاند ھەنگاۋ 1- پى بىر لائىھە ئازادانە خاۋەن ھەلۋىست بىت 2- پى بىر لائىھە بەرنامە لائىھە ھەنگى ۋە بەرھەمەينى ۋە ھەلۋىست پىنگە ئابوورى خۇي پى بەھىز بىكەت 3- فرەۋاندنى رۇلى ھەلۋىستەن لائىھە ۋە دەزگە لائىھە دىكە ھەلۋىستەن بۇ پتەۋ كەردنى پىنگە لائىھە	302
---------	----------------	----------------------------------	----------	--	-----

دەستپىك	پلان و بودجه	كۆمىتە ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	پىنگە خانمان ھەنگاۋ 1- بەرنامە مېدىا و فىرگە بۇ فرەۋاندنى ھۆشيارى ئىپاريزى 2- دانانى قانۇنى تايىت بۇ سزادانى تاۋانى دژ بە ژن كىرەنەۋە خولى جۇراۋجۇر لە ئاستى بەرزدا بۇ پىنگە ياندنى خانمان 3- زەمىنە سازى بۇ بازارى كارى خانمان 4- ھاۋكارى ماددى پروژە بەرھەمھىنى خانمانى دەستېرەنگىن و توانا	303
---------	--------------	-------------------------	----------	---	-----

دەستپیک	پلان و بودجه	کۆمیتەى ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	بواری کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت هەموار کردنی جقاتی کوردستان بۆ کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت بە تایبەتی لە کوردستانیکدا کە دووچاری نەهامەتی شەر و مەلۆیرانی بوو و کەسانیکی زۆر بوونەتە قوربانیی ئەو هەلومەرجە. هەنگاو 1- دروست کردنی کارگەى تایبەت بۆ کەسانی خاوەن پێداویستی تایبەت 2- دانانی رێشوینی تایبەت لە شوێنی گشتی بۆ ئاسانکاری هاتوچۆیان	304
---------	--------------	--------------------------	----------	--	-----

دەستپىك	بىر يارى سىياسى	سەرۆكايەتتى ئەنجومەنى ۋەزىران	2009-1-1	زىاد كىردنى دەر فەتى كارى راستىنە هەنگاۋ 1- دروست كىردنى كۆمپانىي بەرھەمھېن 2- دروست كىردنى كۆمپانىي تايبەت بە دۆزىنەۋەي دەر فەتى كار. 3- خولى تايبەت بۆ سەرخستنى ئاستى تواناي فەرمانبەران و كەم كىردنەۋەي بىكارىي شاراۋە 4- پەخساندى دەر فەتى كار لە پۈت قەرزى حكومەتتى كەمسوودەۋە	305
---------	-----------------	----------------------------------	----------	---	-----

دهسټپیک		کۆمیتە ی ھاوبەشی لاوان	1-1-2009	بواری فیرکاری ههنگاو 1- زیاد کردنی فیرگهی تیکه‌ل 2- کردنه‌وهی فیرگهی تایبەت بۆ کهسانی دابراو له خویندن 3- ئاسانکاری بۆ زانکۆی جیهانی له کوردستاندا 4- ههول دان بۆ دۆزینه‌وهی دهرفه‌تی خویندن له دهره‌وهی وه‌لات	305
---------	--	---------------------------	----------	---	-----

دهسټپیک		کۆمیتە ی ھاوبەشی لاوان	2009-1-1	هاوکاری کۆچبهران ههنگاو 1- کۆ کردنهوهی داتا و ئاماری کۆچبهران 2- ئاسانکاری بۆ کۆچبهرانی گهراوهی کوردستان 3- پتهو کردنی په یوهندی له گهڵ وهلاتانی دیکه به مه بهستی هارکاری کۆچبهرانی گهراوه له بواری خویندن و بازاری کاردا	307
---------	--	---------------------------	----------	--	-----

دەستپىك	پلان و بودجە	كۆمىتەى ھاوبەشى لاوان	1-1-2009	ئازادىي سەفەر ھەنگاۋ 1- بەكار ھېتائى كەنالى دىپلۇماسى و سىياسىي كوردستان بۆ ئاسانكارىيى لە بوارى قىزە و مۆلەتى مانەۋە بۆ خويىندىن و كار لە ھەندەران 2- پتەو كوردنى پەيۋەندى لە گەل دىاسپۇراي كوردستانى	308
---------	--------------	--------------------------	----------	--	-----

پىلانى كار بۆ چارەسەر كىشەى چوارەم
نىشەتە جىيەوون

Status	Resources	Responsibilities	Timeframe	Key Steps	Task No
ئاست	پىداۋىستى	بەرپرسايەتى	كات - پۇزى دەستپىك	چالاكى	ژمارەى چالاكى
		سەرۆكايەتى ئەنجومەنى ۋەزىران		داتا ھەنگاۋ 1- كۆ كىرەنەۋەى زانىيارى تەۋاۋ دەربارەى ئەم كىشەى 2- تەرخان كىرەنەى بۇدجەى تايىبەت بە خانوۋى لائىھىسى 3- رەچاۋ گىرتەى بۇدجەى تايىبەت بە خانوۋى خانمانى لائىھىسى خىزاندارى بىمىرد	401

		و. ئاۋەدان كىرگەنەۋە		مىدىيا ۋە پەيۋەندى هەنگاۋ 1- بەكار ھېتانی مىدىيا بۇ شىرۋقەى رەھەندە جفاكىيەكانى ئەم كىشەيە 2- پىك ھېتانی سائىتى تاييەت بە دۈزىنەۋەى خانۋوى لاوان 3- بەسەر كىرگەنەۋەى ئەزمۋونى گەلانى خاۋەن ھەلۋمەرچى ۋىكچۋو	402
--	--	----------------------	--	--	-----

			2009-1-1	هاوئاھەنگی حکومەت و بازار ههنگاو 1- هاوئاھەنگی لە گەڵ وەزارەت، پارێزگە، شارەوانیی پەيوەندیدار 2- ھاندانی بازار بۆ کار لەسەر بیناسازی لاوان 3- رەجاو گرتنی کەرەستەى پێویست بۆ بیناسازی 4- دارشتنی رێسای تاییەت بە قەرزی لاوان لە بەرژەوهندی لاواندا بێت	404
--	--	--	----------	--	-----

				بوارى كشتوكال هه‌نگاو 1- جه‌خت له‌سه‌ر كشتوكال و هاندانى كوچى شار به‌ره‌و گوند 2- گرنگى دان به بوارى خزمه‌تگوزاريى گوند و شاروچكه‌ى دووره‌ده‌ست	405
		و. ټاوه‌دان كردنه‌وه / و. كشتوكال	2009-1-1		

پلانی کار بۆ چارەسەر کردنی کێشەى پێنجەم
کزیی بەشداریی لاوان / کزیی دیمۆکراسی

Task No	Key Steps	Timeframe	Responsibilities	Resources	Status
ژمارەى چالاکی	چالاکی	کات - پۆزی دەستپێک	بەرپرسایەتى	پیداویستی	ئاست
501	پەرە دان بە چەمکی «فەرەهنگخانەى لاوان»⁷ بۆ پتەو کردنی بەشداریی لاوان لە پڕۆسەى بڕیاردا هەنگاو 1- بڕیارێک لە سەرۆکایەتیی ئەنجومەنى وەزیرانەوه بۆ پشتیوانی لە مۆدیلى فەرەهنگخانە کە دەکاتەوه کارى ئازاد و دلخواز (خۆبەخش) ى لاوان. 2- دامەزراندنی «بۆردى فەرەهنگخانە» بۆ سەرپەرشتیی سەرچەم فەرەهنگخانەکان 3- تەرخان کردنی بودجەیهکی سالانەى تاییەت بە فەرەهنگخانە	2009-1-1	سەرۆکایەتیی ئەنجومەنى وەزیران / و. وەرزش و لاوان	بڕیارى سیاسى	دەستپێک

⁷ - «فەرەهنگخانەى لاوان» بەرنامەیهکی وەزارەتى وەرزش و لاوانە بۆ پراييزانى پێگەى لاوى کوردستان لە 30 ناوچەى کوردستان دامەزراوه.

دەستپێک	بەریاری سیاسی	سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران / کۆمیتەی هاوبەشی لاوان	2009-1-1	پەرە دان بە چەمکی «وەشانخانەی لاوان»⁸ بۆ پتەو کردنی ژێرخانی فەرھەنگی لاوان هەنگاو 1- تەرخان کردنی بودجەیەکی سالانە بۆ «وەشانخانەی لاوان» 2- ئامادە کردنی لیستی بەرھەمی ھەرە گرنگ بۆ تەرجەمە 3- ئامادە کردنی لیستی کەسانی تەرجومانی کارامە 4- پێک ھێنانی لیژنەی زمانەوانی تایبەت بۆ سەرپەرشتیی بەرھەمی تەرجەمە کراو. 5- بلۆ کردنەووی ئەم بەرھەمانە بە شیوازیکی کاریگەر و سوودبەخش	502
---------	---------------	---	----------	--	-----

⁸ - «وەشانخانەی لاوان» بەرنامەیەکی وەزارەتی وەرزش و لاوانە بۆ تەرجەمە کردنی شایەرھەمی جیھانی بۆ زمانی کوردی. ھەنگاوی یەکەم گرتیبەستێکە لەگەڵ
وەشانخانەی ئۆکسفۆرد بۆ تەرجەمە کردنی 60 بەرھەمی زنجیرە A Very Short Introduction – VSI

دەستپێک	پلان و بودجه	و/وهرزش و لاوان	2009-1-1	پەرە دان بە چەمکی «رادییۆ لاوان»⁹ وەک ئامرازیک بۆ بلۆ کردنەوێ دەنگی لاو ههنگاو 1- کردنەوێ خولی چری راگەیانندن بۆ لاوان 2- بەخشینی مۆلەتی فەرمی بە «رادییۆ لاوان» 3- دەزگەکانی میدیای حکومەتی و نیووەحکومەتی لە رووی تەکنیکی پەخشەوێ هاوکار بێت. 4- ئامادە کردنی کەرەستە تەرجه مەکراو بۆ پەخشی رادیۆ - بە هاوکاری «فەرھەنگخانە لاوان» و «وێشانخانە لاوان»	503
---------	--------------	-----------------	----------	---	-----

⁹ - «رادییۆ لاوان» بەرنامەیهکی وەزارەتی وەرزش و لاوان، وەزارەت ستۆدیۆی رادیۆ ئامادە دەکات و لاوان بە شێوەیهکی ئازاد و بەرپرسانه بەکاری دەهێنن بۆ بلۆ کردنەوێ ویست و خواستی لاوی ناوچهی خۆیان. هەتا ئەمڕۆ - هاوینی 2008، رادیۆی لاوانی رانی، کەرکووک، چۆمان، مەخمور، دھۆک و شاریا دامەزراون.

دهستپیک		و. وهرزش و لاوان	2009-1-1	دامه زړاندنی «تهنجومه نی پړاویژ کاری لاوان / بۆردی لاوان»¹⁰ بۆ پړاویژ دهرباره ی دۆزی لاوان له کوردستاندا ههنگاو 1- کۆبوونه وهی نویتنه رانی پیکخواه کانی په یوه ست به لاوانه وه 2- دارشتنی دهستووری بۆردی لاوان 3- ههلبژاردنی دهسته ی کارا 4- دارشتنی پلانی کار 5- دهستپیک ی کار	504
---------	--	------------------	----------	--	-----

¹⁰ - «بۆردی لاوان» بۆردیکی پړاویژکاره، نویتنه ره ی سه رجه م پیکخواه دیموکراتییه کانی لاوان کۆ دهکاته وه بۆ پرسوپا دهرباره ی دۆزی لاوان.

				دامه‌زراندنی «پاریژەر Ombudsman»¹¹ بۆ داکوکی له مافی لاو، خانمان و کهسانی خاوهن پیداویستی تایبەت	
	پەرله‌مانی کوردستان / سه‌رۆکایه‌تی ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران	2009-1-1	هه‌نگاو 1- دامه‌زراندنی «پاریژەر Ombudsman» ی لاوان» 2- دامه‌زراندنی «پاریژەر Ombudsman» خانمان» 3- دامه‌زراندنی «پاریژەر Ombudsman» که‌سانی خاوه‌ن پیداویستی تایبەت»	505	

¹¹ - «پاریزەری لاوان Ombudsman» کارمەندێکی حکومەتە بۆ چاودێری تاکەتاکەیی کێشەیی لاوان و داکوکی لە مافیان.

ده‌ستپێک	برپاری سیاسی	سه‌رکردایه‌تی سیاسی	2009-1-1	پاراستنی ئاشتی نیوخۆ هه‌نگاو 1- دارشتنی سیاسه‌تێکی روون له‌م بواره‌دا 2- به‌کار هێنانی میدیا بۆ کاری جیددی له‌سه‌ر ئاشتی نیوخۆ 3- پیاده‌کردنی به‌رنامه‌ی هاوبه‌شی حیزبه‌ گه‌وره‌کان 4- پته‌و کردنی هونه‌ری رێکخستن و چاره‌سه‌ری ناکۆکی به‌ سوود وه‌رگرتن له‌ توانای پسیپۆرانی ناوخۆ و ده‌روه	506
----------	--------------	---------------------	----------	--	-----

دەستپىنك	بىرپارى سىياسى و قانۇنى	كۆمىتەنى ھاوبەشى لائىھە	2009-1-1	كۆمەكى ماددى رېڭخراوى كۆمەلگەنى مەدەنى (ھىزى و ناھىزى) ھەنگاۋ 1- دارشتىنى رېسايە كى كۆمەكى ماددى روون و ئاشكرا بۆ گشت رېڭخراۋەكانى لائىھە. لەم رېسايەدا پىئوھرى دىار و بەرپىۋان (بتوانىت بىپىۋى) ھەبىت و بۆ ھەموان ۋەك يەك بخرىتە كار. نمۇنەنى پىئوھرى بەرپىۋان: ژمارەنى ئەندام، رېژەنى خانمان، پەپرەۋى لە سىستەمى كارى دىمۇكراتى ۋەك سىستەمى دەنگدان، كۆبۇنەۋەنى پىرۇتۇكۇلدار، كۆبۇنەۋەنى سالانە، كارنامەنى سالانە و ئابۇورىنامەنى سالانە (راپۇرتى كار و ئابۇورىنى سالانە) راپۇرتى سالانەنى وردىبن و ھتد. 2- دىارى كىردنى مەرج و پىئوھرى كۆمەكى ماددى پىرۇژە.	507
----------	----------------------------	----------------------------	----------	--	-----

دهسټپنګ	پلان و بودجه	و. ژینگه	2009-1-1	په ره دان به ژینگه پاریزی¹² هه نګاو 1- بلاو کردنه وهی زانیاری 2- هاندانی پروژه ی ژینگه پاریز 3- گرنگی دان به ټاو 4- فره واندنی دارستان 5- ژینگه ی شار / ترافیک و پیسبوونی ههوا	509
---------	--------------	----------	----------	--	-----

¹² - هر بۆ نمونه «خاشوکی کهنده که وه» پروژه یه کی ژینگه پاریزانی کهنده که وهیه به هاوکاری و وزارت و وهرزش و لاوان هاته کایه وه. بۆ بلاو کردنه وهی زانیاریش برپاوه به شی دۆکیومنتی سایتی وزارت.

دەستپىك	پلان و بودجە	كۆمىتە ھاوبەشى لاوان	2009-1-1	گرىنگى دان بە ھۆشيارى قانۇنى و چەمكى ھاۋزىدەتى (ھاۋلاتىپوون) ھەنگاۋ 1- بەكار ھېتائى مېدىيا بۆ فرەۋاندنى ھۆشيارى قانۇنى و مافناس 2- رېز گرتن لە مافى ھاۋزىدەتى بە تايىبەتى لە كاروبارى رۇۋانەى حكومەتدا	510
---------	--------------	-------------------------	----------	--	-----

دهسټپیک	پلان و بودجه	کومېته ی هاوبه شی لاوان	2009-1-1	فرهواندنی ئازادی تاکه کهس / ئازادی دهربرین ههنگاو 1- ههلمهتیکي به رفروهانی میدیا بو داکوکی له ئازادی تاکه کهس 2- پیاده کردنی بهرنامه ی تایبته به پتهو کردنی ئازادی تاکه کهس له پړی مامۆستایانی دینییه وه / مزگهوت و کلپسه کان. 3- پیاده کردنی بهرنامه ی تایبته به پتهو کردنی ئازادی تاکه کهس له پړی فیترکه کانه وه.	511
---------	--------------	----------------------------	----------	--	-----

(8) پاشکۆ

پاشکۆ یە کەم:

Logical Framework Approach – LFA کورتەباسیکی

میتۆدی Logical Framework Approach – LFA ئامرازیکی ئامانجەند objective-oriented ی پلانریزیه. ئامرازیکە بۆ دارشتنی دیدیکی هاوکۆ دەربارە ی هەم کیشە و هەم ئامانج و هەروەها ئەو کارە ی پیویستە بۆ وەدی هینانی ئەو گۆرانکارییه. ئامرازیکە بۆ دیاری کردنی ئامانج، پلان دانان، شروقه، مەزەندە کردن، بەدواداچوون و هەلسەنگاندنی پروژە و پروگرام.

میتۆدی LFA لە سالانی 1960 هەو لە ئەزموندایە و لە بەشیکی بەرفەرەوانی جیهاندا ئەنجامی سەرکەوتووی هەبوو. LFA لە هەموو قوناغەکانی پروژەدا، هەر لە ئامادەباشییەو و هەتا هەلسەنگاندن، کارایە.

هەر هەموو شروقه ی LFA بریتییه لە نو هەنگاو

1. شروقه ی کۆنتیکستی پروژە کە / شروقه ی دەورو بەر Analysis of the project's Context
2. شروقه ی پەيوەندی داران / گروپ و کەسانی کاریگەر و بەرتین Stakeholder Analysis
3. شروقه ی کیشە / شروقه ی بارودۆخ Problem Analysis / Situation analysis
4. شروقه و دارشتنی ئامانج Objectives Analysis
5. پلانی چالاکی Plan of Activities
6. بەرنامەریزی کەرەستە ی پیویست (توانا و بەهرە ی ماددی و ناماددی) Resource Planning
7. پیوەر بۆ پێوانی ئامانج پیکان Indicators / Measurements of Objectives

8. شروڤه‌ی رېسک (کۆسپ و مه‌ترسی) Risk Analysis and Risk Management

9. شروڤه‌ی هه‌لومه‌رجی ئامانج پیکان Analysis of the Assumptions

مه‌رج نییه ئه‌م هه‌نگاوانه هه‌ر به‌و زنجیره‌یه یه‌ک دوا‌ی یه‌ک پیاده‌ بکړین. هه‌ر هه‌نگاوێک له‌ میانه‌ی ره‌وتی پروژه‌که‌دا و به‌ مه‌به‌ستی گونجاندنی له‌گه‌ڵ گه‌شه‌ی پروژه‌که‌دا به‌رگۆرین و بیرازه‌.

بۆ ئه‌وه‌ی LFA وه‌ک میتودیکی رېبه‌ری سه‌رکه‌وتوو بیت ده‌بیت گروپی ئامانج (ئه‌و گروپه‌ی له‌ پروژه‌که‌دا ئامانجن و گۆرانکارییه‌که‌ ده‌یانگریته‌وه‌ و بۆ ئه‌وانیشه‌) به‌رپرسایه‌تی پیاده‌ کردنی گۆرانکارییه‌که‌ بگرنه‌ ئه‌ستۆ.

هه‌نگاوی 1-4 بۆ ئه‌وه‌یه‌ چاره‌سه‌ری کێشه‌یه‌کی گروپی ئامانج بکات، بۆ ئه‌وه‌یه‌ هوکاري کێشه‌که‌ له‌ کار بخت. هه‌نگاوی 5-7 بۆ دلیابوونه‌ له‌وه‌ی ده‌شیت ئه‌م پروژه‌یه‌ پیاده‌ بکړیت و هه‌روه‌ها که‌ره‌سته‌ی پتویست بۆ گه‌یشتنه‌ ئامانج به‌رده‌سته‌. هه‌نگاوی 8-9 بۆ مه‌زه‌نده‌ کردنی هێزی پروژه‌که‌یه‌، ئایه‌ ده‌کړیت به‌ توانای خو‌ی، بێ هاوکاري ده‌ره‌کی، به‌رده‌وام بیت؟ ئایه‌ کاریگه‌ری و به‌ره‌مه‌که‌ی جیگیره‌؟

شروڤه‌ی LFA پېشانی ده‌دات پروژه‌ی به‌رباس تا چ راده‌یه‌ک له‌باره‌. ئایه‌ چاره‌ی کێشه‌ دیاریکراوه‌کان چاره‌یه‌کی چوستن. ئایه‌ پروژه‌که‌ به‌رپیاده‌یه‌. ئایه‌ ده‌رئه‌نجامه‌کانی جیگیرن. LFA یاریده‌ره‌ بۆ دیاری کردنی مه‌ترسییه‌کانی سه‌ررېی پروژه‌که‌.

له‌ بوا‌ری LFA دا ئامانج دوو ئاستی هه‌یه‌:

- ویتا Goal / Overall Objective

ویتا بەرزئۆر و درپۈزخایەنە، شاری کار دادەپۈتۈپت. 5 تا 10 سال پاش تەواوبوونی پۈژە کە ئەوجا دەگەینە شائامانج.

- ئامانج Purpose

ئامانجی پۈژە بەرھەمی دەمودەستی کاری پۈژە کە، ئەو ھەلومەرجه تازەییە کە مەبەستە. چارەسەری ئەو کیشە و کۆسپانەییە بوونە ھۆی پیادە کردنی ئەم پۈژەییە.

ئامانجی پۈژە ئەم خەسلەتانەیی ھەییە:

1. دیاریکراو Specific.
2. بەرپۈوان (بتوانی بیپۈویت و بیکیشتیت) Measurable.
3. سەلمینراو لە لایەن گروپی ئامانج و پەییوەندیدار Approved by the project owner and the project group ،
4. داکەوتەکی (واقیعی) Realistic و
5. کاتبەند (کاتی دیاریکراوی ھەبیت) Time-bound.

زۆر جار ئەم پینج وشەییە لە چەمکی "SMART" دا کۆ دەکرینەوہ.

- دەستکەوت Results / Outputs

بەرھەمی دەمودەستی چالاکییەکانی پۈژە کە. کۆی ھەموو دەستکەوتەکان دەبیت بگاتە راستاندن (تەحقیق) ی ئامانجی پۈژە کە.

بەشیکی دیکەى میتۆدى LFA بریتییه له هەم پلانی چالاکی و هەم گەران بە دواى کەرەستەى پیویست (چ توانا و بەهرەى مرۆف بیت چ لایەنى دیکە) بۆ جێبەجێ کردنى چالاکییه کان.

خاڵیکی گرنګ له LFA دا بوونی پیوهری دیاریکراوه بۆ پیوانی ئاستی گەشه کردنى پرۆژه که له ماوهى کاردا. دەبیت لایەنى کەم بە ئەندازەى ئامانجەکانى پرۆژه که، پیوهرت هەبیت.

خاڵیکی دیکەى LFA مەزەندە کردنى ریسک (کۆسپ و مەترسی) یە. چ ریسکیکی دەرەکی هەیه بیتە رپی گەیشتنە ئامانج؟ ئەدى کۆسپی ناوه کی کامانەن؟

پرۆژه له بۆشاییدا پیاده ناکریت، له بەستینیکی جفاکی، ئابووری و سیاسیدا کار دەکات. دەستووری نووسراو و نەنووسراو، کەرەستەى پیویست و ویستی سیاسى کار له رەوتی پرۆژه که دەکەن. ئەم هەلومەرجانەش له شروقهى LFA دا دیتە بەر مەزەندەکارى.

له میانهى کارى پرۆژه که دا بە میتۆدى LFA دەتوانیت رەوتی پرۆژه که بە شیوهیه کی بەردەوام و ساختارەکی بەرانبەر پلانی و چارەسەرى کۆسپەکان هەلسەنگینیت.

وۆرکشۆپی LFA مۆدیلیکی باوه بۆ کۆ کردنەوهى روانگە و دیدى هەموو بەرژەوهەنداران دەربارەى ئەو کیشیهى بەرباسە و هەروەها بۆ هاوڕایى دەربارەى دیارى کردنى ئامانج و شیوهى کار.

بنەمای گرنګ له LFA دا ئەوهیه هەنگاوى یە کەم باس له ئامانج بکەیت نەک له چالاکی و گۆرانکاری. گرنګ مەبەستە نەک ئیستا چۆن بکەین.

سەرچاوهى ئەم باسە: سایتى سیدای سویدی www.sida.se

تەرجەمەى بەشى فیركارى / وهزارەتى وەرزش و لاوان

«...»

پاشكۆى دووھەم: پىنج ھەنگاۋى پروژە كارى

پروژە بىر تىپىيە لە پىنج بەشى جوداى گىرنگ:

- 1- بىرۆكە
- 2- ئامادە باشى
- 3- پىادە كىرەن
- 4- ھەلەسەنگاندەن
- 5- بەدواداچوون

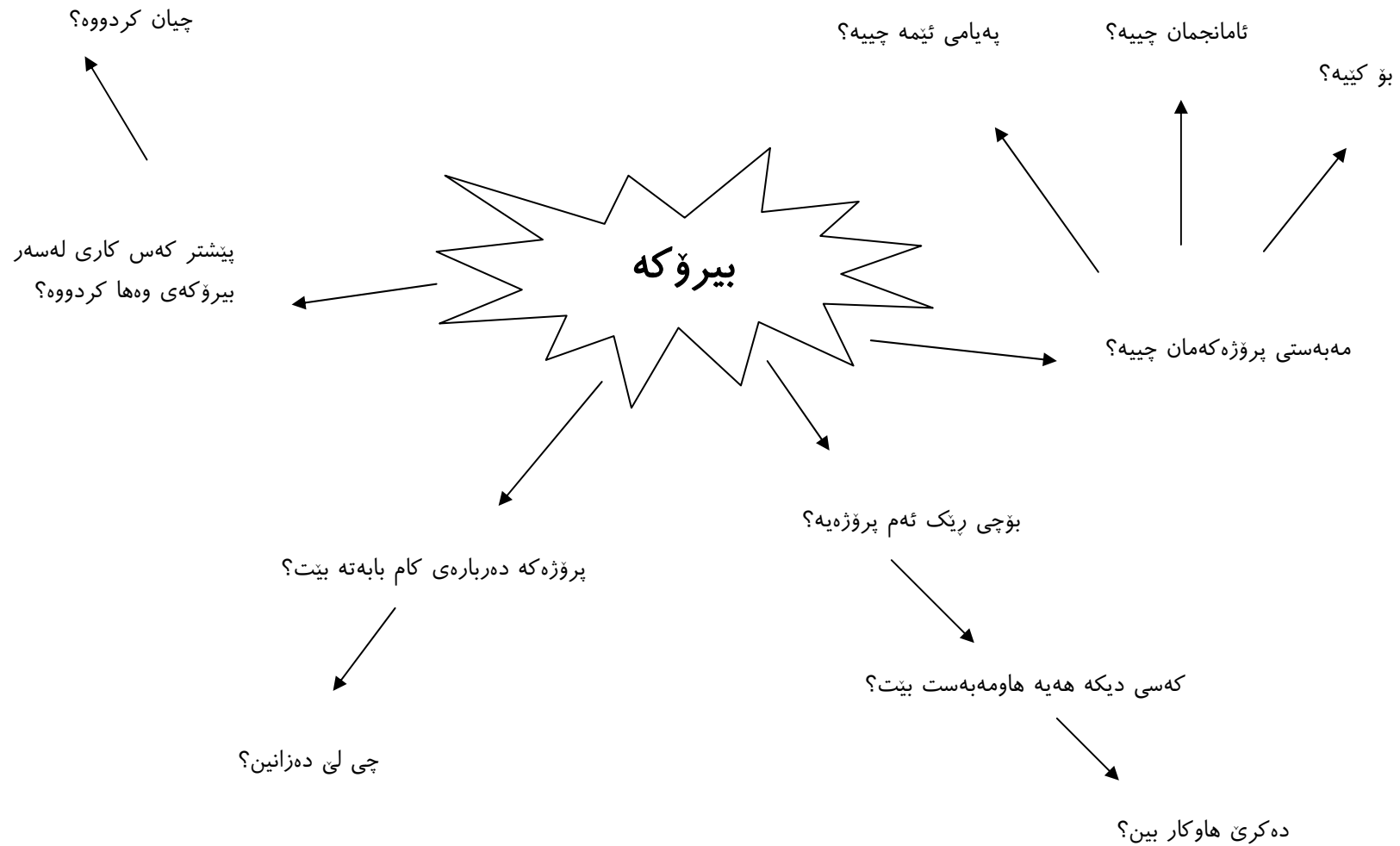
جگە لەو پىنج ھەنگاۋە كارى دىكە ھەيە كە دەيىت لە يەكەم ھەنگاۋە ھەتا كۆتاي پروژەكە بەردەوام يىت، بۇ نموونە دەيىت ھەنگاۋ بە ھەنگاۋى كارەكان بە نووسىن تۆمار بىكەيت و خىشتەيە كىش بۇ شاخال و شاپەرھەمى پروژەكە ئامادە بىكەن. ئەم خىشتەيە دەيىت كراۋە يىت و ھەموو ئەندامانى پروژەكە سوودى لى ۋەربىگىرەن.

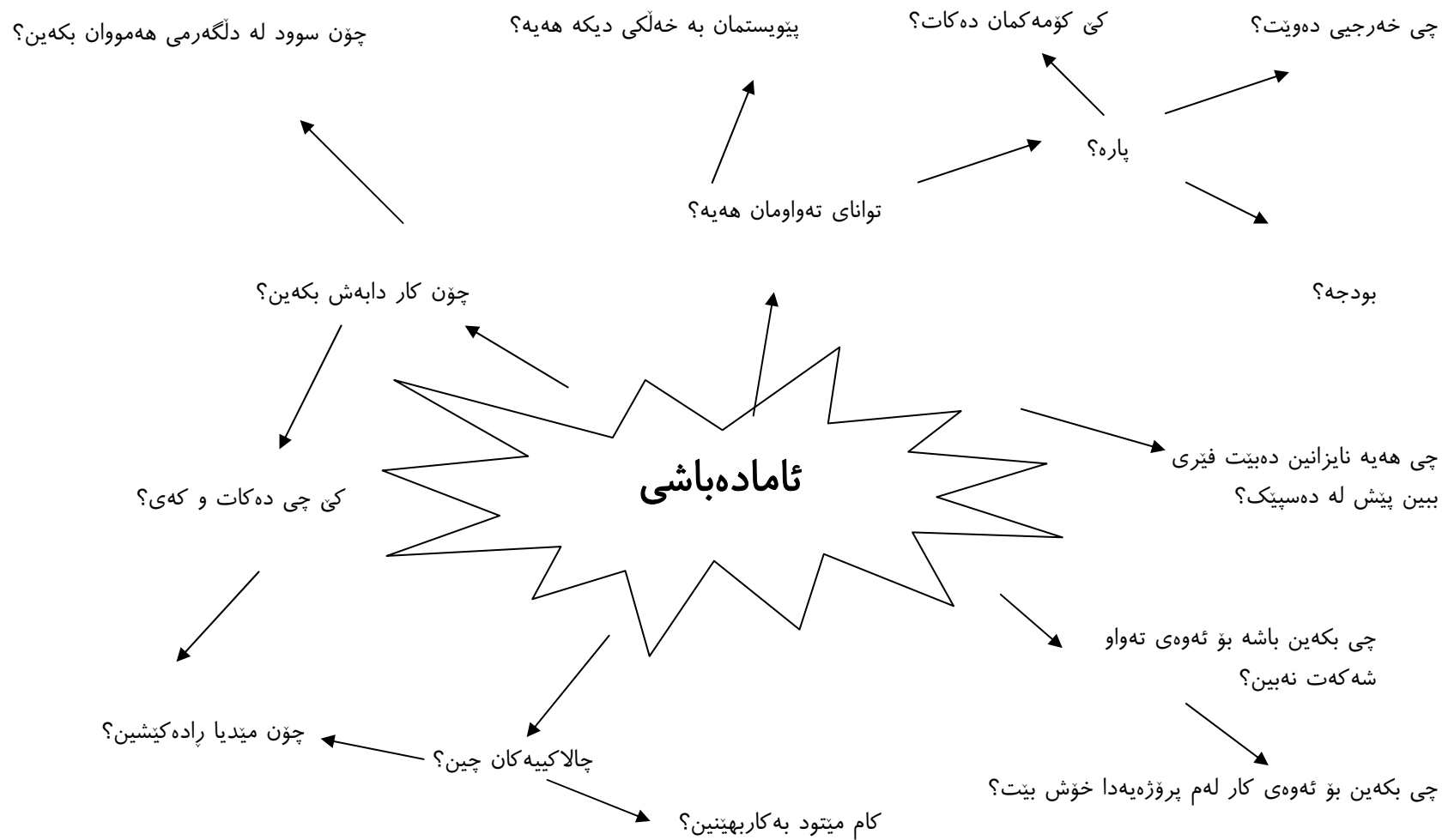
خالىكى دىكەى گىرنگ ئەۋەيە كات بۇ يەكترناسىن ئەندامانى پروژەكە تەرخان بىكەن. ئەم خالە تەنھا بۇ ئەۋە نىيە دۈستى نوئ پەيدا بىكەن، دۈستايەتتى ئەندامان كارىش دەكاتە سەر رەۋتى پروژەكە. لەبەر ئەۋە ھەر لە سەرەتاۋە لە نىو پروژەكەدا كات بۇ دىدار و چالاكى جفاكى ھاۋبەش تەرخان بىكەن.

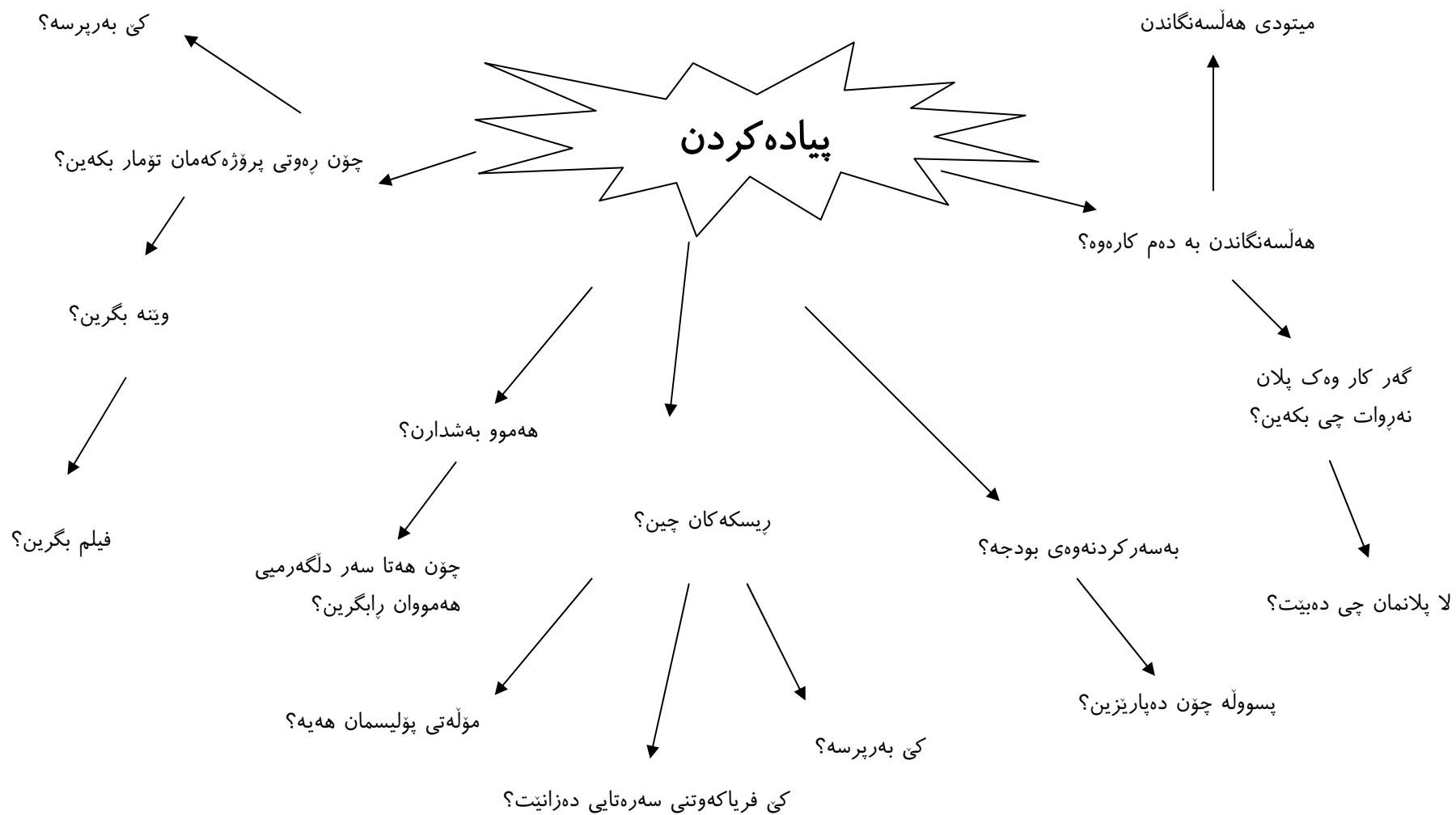
دەبەشىنى ئەرك و دەسەلات بە روونى لە نىو گروپى كاردا خالىكى دىكەى زۆر گىرنگە ھەم بۇ پاراستنى يەكيتتى ئەۋە گروپە، ھەم بۇ خۇشەۋىتى پروژەكە چونكە ساختارى روون ساختارىكى كارايە.

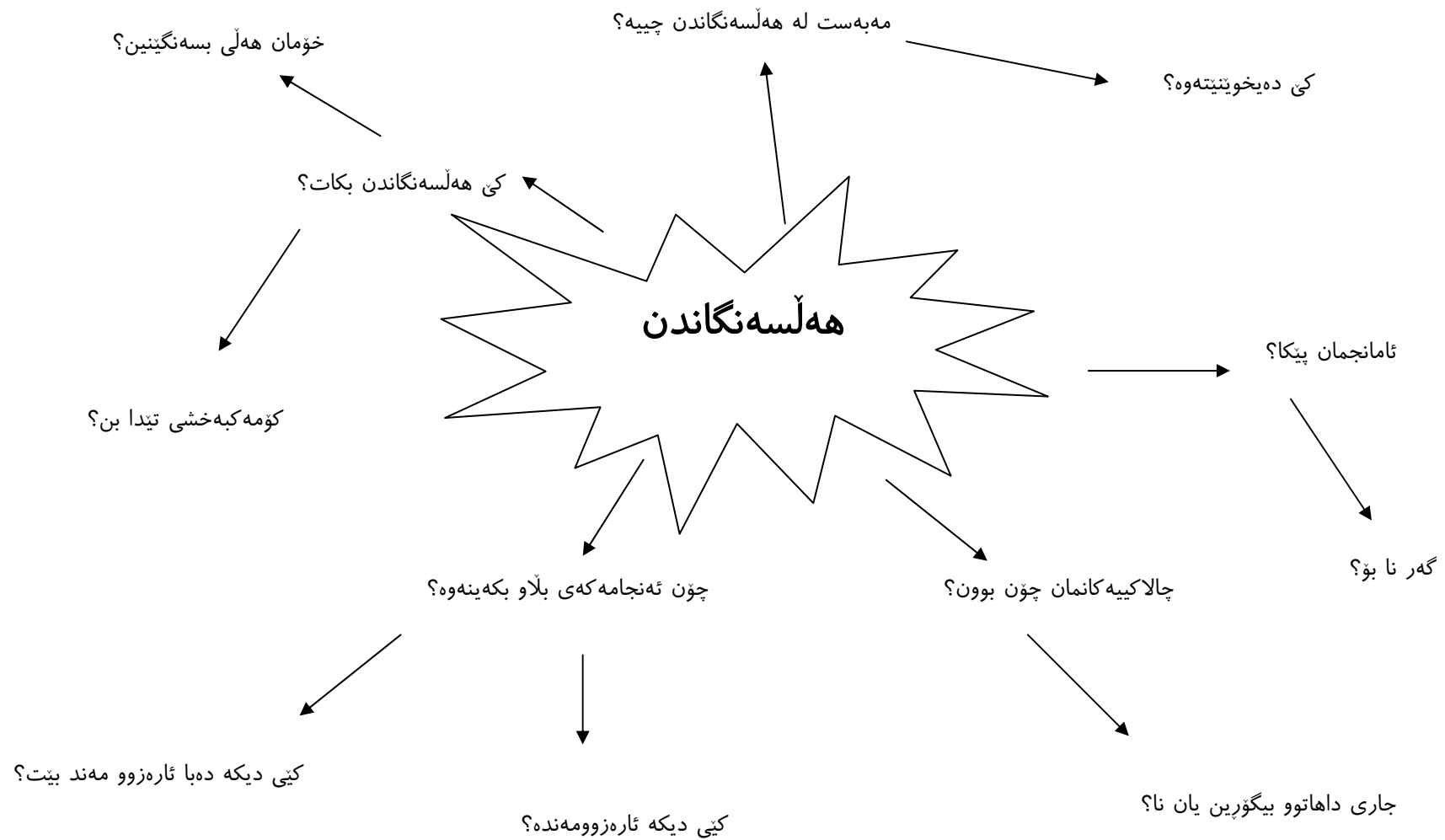
لىرەدا ھىلكارىي ئەۋە پىنج بەشە روون دەكەينەۋە بۇ سوودى گىشتى.

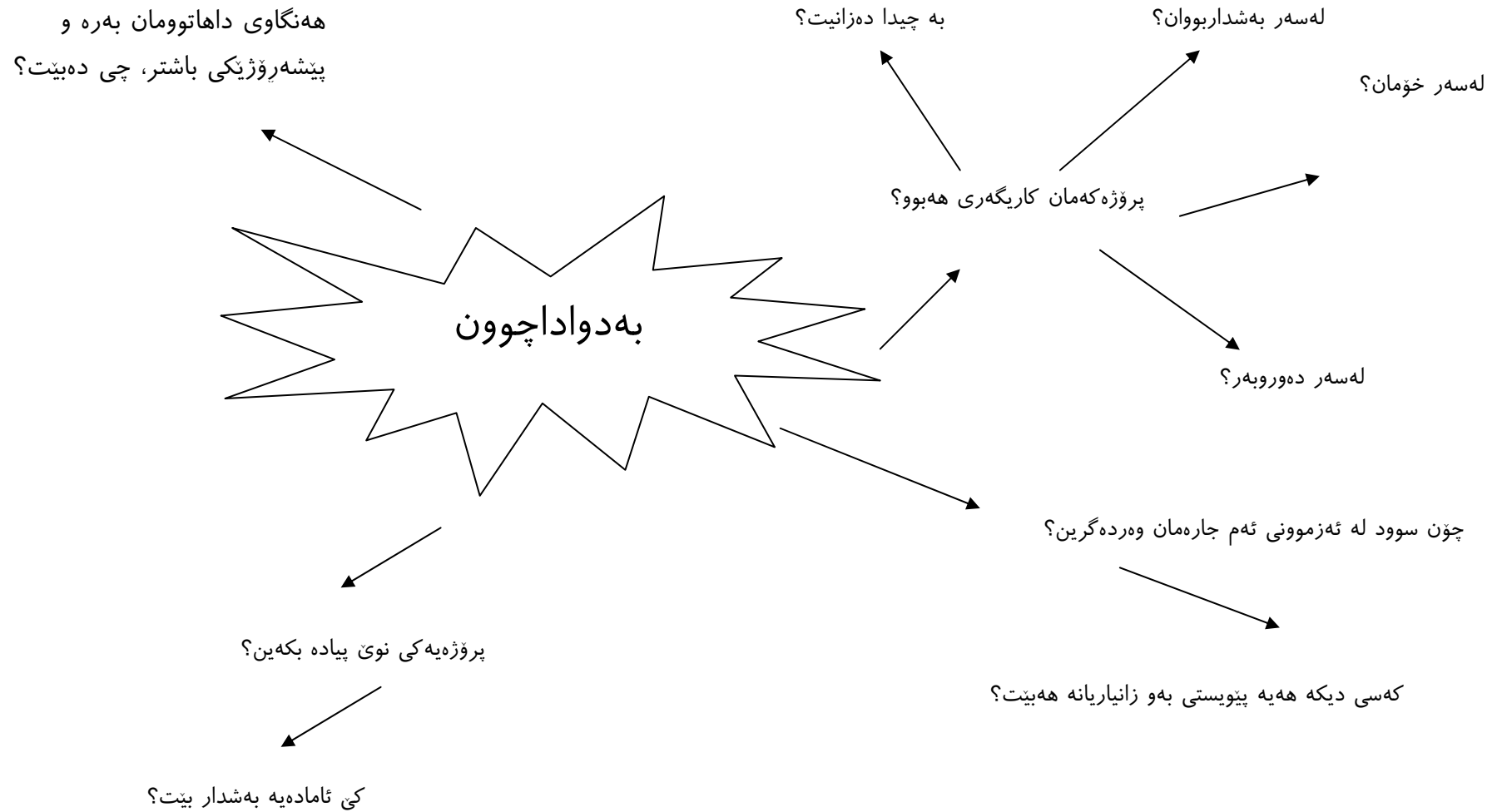
سەرچاۋە: www.fn.se Säg det själv. LSU.

پاشكۆي سينيەم

پرسىيار و وەلام دەربارەي نەخشەپۈتۈپ لائوان NL

1- نەخشەپۈتۈپ لائوان NL چيىە؟

- شارپى سىياسەت و پلانى كارە لە بوارى لائواندا بەرەو پيشەپۈژۈپكى گەشتەر.

2- كى NL ي دارپشتوۋە؟

- وەزارەتى وەرزش و لائوان پاش راۋپژ و راپرسىي پەرلەمان، لايەنى پەيوەندىدارى حكومەتى و ناحكومەتى، حزبى و مەدەنىي كوردستان

3- لەو دارپشتەدا پرس بە كى كراۋە؟

- پرس بە وەزارەتەكانى حكومەتى كوردستان، پەرلەمانى كوردستان، رېكخراۋە حزبىيەكان، رېكخراۋەكانى كۆمەلگەي مەدەنىي، فەرەنگخانەكانى لائوان، مېدىيا و لە رېي مېدىياۋە پرس بۆ ھەموو لائوانى كوردستان كراۋە.
- لىستى بەشداربوانى كۆنفرانسى لائوان لە لاپەرە 7 و 8 نەخشەپۈتۈپ لائواندا تۆمارە.

4- كى پەسەندى كردوۋە؟

- ھەنگاۋى يەكەم كۆنفرانسى لائوان لە 16-5-2008 دا پەسەندى كردوۋە
- ماۋە سەرۆكايەتى حكومەتى ھەرىمى كوردستان پەسەندى بكات بۆ ئەۋەي بېيئە بەرنامەي گشتگىرى حكومەت.

5- چۆن دارپىزراوه؟

- به پىنى ميتودى ناودارى جيهانى: Logical Framework Approach – LFA

6- LFA چيه؟

- ميتودى Logical Framework Approach – LFA ئامرايىكى ئامانجهند objective-oriented ى پلانپىزىيه. ئامرايىكه بۆ دارپىتنى ديدىكى هاوكو دهربارى هم كيشه و هم ئامانج و ههروهها ئه و كارى پىويسته بۆ وهدى هينانى ئه و گۆرانكارىيه. ئامرايىكه بۆ ديارى كردنى ئامانج، پلان دانان، شروقه، مهزنده كردن، بهدواداچوون و ههلسهنگاندنى پروژه و پروگرام.... بىروانه لاپهه 93.

7- وىناى وهزارهتى وهرزش و لاون چيه؟

- وىناى دوورهدهستى وهزارهت له بوارى لاواندا ئافراندى جفاتىكه لاون تىيدا:

- ئازاد، ئاشتىخواز و ديمۆكرات، دهرفتهدار و داهينه، باسهواد و بافهههنگ، دهسترو و بهشدار بن.
- دۆزى ئهرك و مافى كهسهكى و ميللى، زايهه (جهنده)، ژينگه و كهسانى خاوهن پىداويستى تايهت هوشيارانه بگرنه ئهستۆ.

8- ئامانجى وهزارهتى وهرزش و لاون چيه؟

- نەخشەپى بهرانبهر ههر كيشهيهك ئامانجى تايهتى هيه، بىروانه لاپهه 25

9- كيشه سهرهكى لاون چيه؟

- پىنج كيشه سهرهكىن:

- (1) ھەژارى و بىكارى
- (2) كزىي ئاستى فيركارى
- (3) كۆچى ناقانوونى
- (4) نىشتەجىبوون
- (5) كزىي بەشدارىي / كزى دىمۆكراسى

10- چۆن نەخشەپىيى پىادە دەكرىت؟

- بە نامەي فەرمىي ژمارە 167 ي رۆژى 24-7-2008 ي ۋەزارەتى ۋەرزىش و لاوان داوا لە سەرۆكايەتیی ئەنجومەنى ۋەزيران دەكات نەخشەپىيى بخاتە رۆژەڤى كۆبوونەۋەي ئەنجومەنەۋە بۆ راوئىز و بىرپار.
- بەريوہەرايەتییەكى بۆ دادەمەزرى.
- پلانى كار دادەپىژى و دەكەويتە كار

11- كى نەخشەپىيى پىادە دەكات؟

- ھەموومان. بەشكى كارى حكومەتە / چەندىن ۋەزارەتى جياواز، مېديا، رېكخراۋە حزبى و مەدەنىيەكان و تاكەكەسانى ھاومەبەست.

12- رۆلى من چىيە؟

- ھاوكار بىت لە دارشتنى پلانى كار، لە پىادە كردن، ھەلسەنگاندن و بەدواداچوون.

13- رۆلى مېديا چىيە؟

- شروڤه، هه‌سه‌نگاندن و به‌دواداچوون به‌گویره‌ی به‌نامه‌ی دارپژراو.

14- رۆلی رێکخراوی سیاسی چیه؟

- پشتیوانی سیاسی، دارپشتی پلانی کار، پیاده‌کردن، هه‌سه‌نگاندن و به‌دواداچوون.

15- رۆلی رێکخراوی مه‌ده‌نی چیه؟

- دارپشتی پلانی کار، پیاده‌کردن، هه‌سه‌نگاندن و به‌دواداچوون.

16- هه‌نگاوه‌کانی پروژه‌کاری چیه؟

- بیروکه، ئاماده‌باشی، پیاده‌کردن، هه‌سه‌نگاندن و به‌دواداچوون – بروانه‌لاپه‌ره 97.

17- کام‌جوهره‌ پروژه‌پیشه‌می ده‌بیت؟

- ئه‌و پروژه‌نهی کار له‌سه‌ر یه‌ک له‌خاله‌کانی نەخشەری لاوان ده‌که‌ن.

18- ئایه‌ ده‌کریت گۆرانکاری له‌ نەخشەریدا بکریت؟

- هه‌ر هزرێکی په‌یوه‌ند به‌باس و میتودی نەخشەریه‌وه، پاش وردبوونه‌وه‌ گه‌ر په‌سه‌ند کرا ده‌خریته‌ نێو نەخشەریه‌وه.
نەخشەری دۆکیومینتیکی زیندوووه و به‌رده‌وام به‌رکاره‌.

19- فهره‌هه‌نگخانه‌ی لاوان چیه؟

- بەرنامەيەكى وەزارەتى وەرزش و لاوانە بۇ پتەو كىردنى ژىرخانىي فەرەنگىي لاوان، بۇ سەرخستنى ئاستى بەشدرايىانە لە پروسەي بىرىارداندا، بۇ راھىزانى لاوان و كۆمەلگەي مەدەنىي دىمۆكارتە. بۇ زانىارى زياتر بروانە سائىتى وەزارەت / بەشى پروژە / فەرەنگىخانەي لاوان

20- وەشانخانەي لاوان چىيە؟

- پروژەيەكى تايبەتى وەزارەتى وەرزش و لاوانە بۇ تەرەجەمەي 60 بەرەمەي ھەمەجورى دىارىكراوى ئۆكسفىورد. مەبەست لەم پروژەيە فرەواندىنى ئاسۆي ھزرى لاوانە لە پىي تەرخان كىردنى سەرچاوەي سەنگىنى زانىارەو بە زمانى كوردى.

21- پارىزەر Ombudsman ي لاوان – چىيە؟

- «پارىزەرى لاوان» Ombudsman كارمەندىكى حكومەتە بۇ چاودىپىيى تاكەتاكەي كىشەي لاوان و داكۆكى لە مافىان

پاشكۆى چوارەم: فەرھەنگۆك

ئالوودەيى: ادمان، خوو گرتن بۆ نموونە بە ماددەى ھۆشبەر

ئەتنى: رېشالى نەتەوھيى

بەدواداچوون: متابە

بەريپوان: دەكرېت بى پيوت، قابل للقياس

بىراز: رېفۇرم

پاوانخوازى: احتكار

پېشەرپۇژ: داھاتوو، ئايندە

جفات: كۆمەلگە

جفاكى: كۆمەلايەتى

داكەوتەكى: واقىيى

ساختار: بىنا، سترەكچەر، ستروكتوور

فرەواندن: توسيع

فەرھەنگ: كۆلتوور، كەلچەر

كەسانى خاوەن پىداويستىي تايبەت: ھاندىكاپ

ھەلسەنگاندن: تقيم

وينا: شائامانچ، ئامانجى دوورەدەست، تصور vision

راھىزان: بەھىز كىردن، تقويه

راھىتان: تدریب